

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра Філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
АКТУАЛЬНІСТЬ АНТИЧНОЇ ТЕМИ В ОДНІЙ ІЗ СЕРІЇ
ПІДЛІТКОВИХ РОМАНІВ ХХІ СТОЛІТТЯ. РІК РІОРДАН «ГЕРОЇ
ОЛІМПУ»

Балог Клавдія Чобівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 2 / 31 березня 2022 року

Науковий керівник:

Маді Габрієлла Яношівна
Старший викладач

Завідувач кафедрою:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2022 року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра Філології

Кваліфікаційна робота

**АКТУАЛЬНІСТЬ АНТИЧНОЇ ТЕМИ В ОДНІЙ ІЗ СЕРІЙ
ПІДЛІТКОВИХ РОМАНІВ ХХІ СТОЛІТТЯ. РІК РІОРДАН «ГЕРОЇ
ОЛІМПУ»**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Балог Клавдія Чобівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Маді Габрієлла Яношівна**

Старший викладач

Рецензент: **Чордаш Василь Васильович**

Викладач

Берегове
2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

AZ ANTIK TÉMA IDŐSZERŰSÉGE EGY 21. SZÁZADI IFJÚSÁGI REGÉNYSOROZATBAN. RICK RIORDAN AZ OLIMPOSZ HŐSEI CÍMŰ SOROZATA TÜKRÉBEN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Balogh Klaudia

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Mádi Gabriella

Adjunktus

Recenzens: Csordás László

Tanársegéd

TARTALOM

Bevezetés	6
I. Fejezet: Az ókor irodalma és hatása az utókorra	
1.1. Az antikvitás irodalma és helye az ukrainai általános iskolai oktatásban	8
1.1.1. Az antik görög irodalom és oktatásügyi szerepe	9
1.1.2. Az antik római irodalom	16
1.2. Az antik irodalom hatása az azt követő korszakokra	20
II. Fejezet: Az antik téma népszerűségének vizsgálata általános iskolai diákok körében	
2.1. Rick Riordan élete és munkássága	28
2.2. <i>Az Olimposz Hősei</i>	30
2.3. A kutatás körülményei	32
2.4. A kutatás eredményei	32
Összegzés	41
Irodalomjegyzék	43
Ukrán nyelvű rezümé	46
Melléklet	47

ЗМІСТ

Вступ	6
Частина I: Література античності та її вплив на майбутнє	
1.1. Література та місце античності в початковій освіті України	8
1.1.1. Давньогрецька література та її роль у освіті	9
1.1.2. Давньоримська література	16
1.2. Вплив античної літератури на подальші століття	20
Частина II: Дослідження популярності античності серед учнів початкової школи	
2.1. Життя і творчість Ріка Ріордана	28
2.2. <i>Герої Олімпу</i>	30
2.3. Умови дослідження	32
2.4. Результати дослідження	32
Резюме	41
Бібліографія	43
Резюме українською мовою	46
Додаток	47

BEVEZETÉS

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által jóváhagyott tanterv szerint az integrált irodalom tanórák keretein belül az antikvitás irodalma is tanításra kerül, amelynek mítoszai általában megragadnak a diákok emlékezetében. Az ókorból fennmaradt művek arra utalnak, hogy a mitológia szerves része volt mind a görög, mind a római kultúrának, amelyek az európai kultúra alapját képezik.

Az idők során műnek nyoma veszett vagy megsemmisült, ám számos olyan írás fennmaradt, melyek korhű képet adnak az antikvitás időszakáról. Ezeknek a fennmaradt írásoknak köszönhető, hogy a diákok ma is olvashatnak Héraklész, azaz Herkules munkáiról, Perszeusz vagy Thészeusz hőstetteiről, a görög istenek történeteiről, vagy épp magáról a világ keletkezéséről. Ugyanakkor az ókor művei nehezek lehetnek a mai fiatal olvasók számára, ezért vannak olyan kortárs írók, akik feldolgozzák ezeket a történeteket, hogy a gyerekek és a felnőttek könnyebben megismerjék az antik irodalom csodálatos világát.

A szakdolgozat célja az antik irodalom mind görög, mind római ágának tanulmányozása és feltérképezése, s az utókorra gyakorolt hatásának megismerése egy XXI. századi ifjúsági könyvsorozat keretein belül, melyet Rick Riordan, amerikai neves író írt, s melynek címe *Az Olimposz Hősei*. A céлом megvizsgálni az antikvitás, mint téma időszerűségét a mai általános iskolás diákok körében. A szakdolgozat témaválasztását illetően a legnagyobb hatást az gyakorolta, hogy én is diákkoromban ismerkedtem meg a görög mitológia világával Rick Riordan által, s ezáltal elmélyedve az antik világban szert tehettem jelenlegi lelkesedésemre a korszak iránt.

A szakdolgozat tárgya Rick Riordan: *Az Olimposz Hősei* című könyvsorozata, a vizsgálódásom arra keresi a választ, hogy valóban időszerű-e egy antik téma az általános iskolás diákok körében. Az ukrainai magyar iskolások integrált irodalom című tantárgya számos szerzőt és művet hivatott a tanulókkal megismertetni mind világ-, mind magyar irodalomból, akikre nagyon gyakran igen kevés időt tud szánni a tantárgyat oktató pedagógus. Nincs ez másképp az antik szerzők műveivel sem, noha már a görög-római istenvilág is eléggé kusza ahhoz, hogy egy hagyományos tanóra keretein belül kihívás legyen a tanulóknak elsajátítani. Ezek alapján a következő hipotézisek kerülnek felállításra:

- Feltételezem, hogy a diákoknak, akik megismerkednek az antik irodalommal, tetszenek a kor mítoszai, művei.
- Feltételezem, hogy az antik szövegek megértése nehézséget jelent a tanulók számára.

- Feltételezem, hogy az antik téma egy mai ifjúsági regénybe szőve alkalmas arra, hogy felkeltse az olvasók érdeklődését a téma iránt.

Annak érdekében, hogy megbizonyosodjak ezekről, egy kérdőíves felmérést végeztem az általános iskolások körében, amelyben a tanterv által előírt antik szövegeket, illetve az általam vizsgált ifjúsági regény egyes részleteit értékelhették a kitöltők.

A szakdolgozat a következő részekből áll: bevezetés, első fejezet, amely az antik irodalommal foglalkozik, második fejezet, amely Rick Riordan általam vizsgált sorozatát mutatja be, illetve amely a szakdolgozat témájához kapcsolódó kutatást és annak eredményeit taglalja, az összegzés, amely összefoglalja az eredmények tükrében született következtetéseket, az irodalomjegyzéket és ukrán nyelvű összefoglalót követően a dolgozatot a mellékletek zárják, melyek között a tanulók által kitöltött kérdőív kapott helyet.

I. FEJEZET

AZ ÓKOR IRODALMA ÉS HATÁSA AZ UTÓKORRA

1.1. Az antikvitás irodalma és helye az ukrainai általános iskolai oktatásban.

Számos oka van annak, hogy miért olvassuk újra és újra az antik műveket. Először is, versei, színdarabjai és filozófiai dialógusai nem csupán az emberi állapotot megvilágító művek, hanem mélységesen szórakoztatóak is. Ráadásul a görög és latin irodalom klasszikusai olyan sablonokat és képeket kínálnak, amelyekből az írók több mint 2000 éve merítenek. Homérosz Odüsszeuszról szóló története számos írók készített „pennaforogásra”, mint Dante-t, Tennyson-t vagy épp James Joyce-t, ahogy felidézik a Trójánál harcoló, legtalpraesettebb harcos vándorlását és hazatérését. Homérosz adta nekünk a világ leghíresebb karaktereit Shakespeare előtt (Szép Heléna, Akhilleusz, Hektor, Odüsszeusz, Pénélopé stb.); Aiszkülosz, Szophoklész és Euripidész új eszközöket teremtett az emberi jellem írásbeli ábrázolásához; Platón és Arisztotelész neve félreérthetetlenül összefonódott a filozófiával; Vergilius pedig megírta az *Aeneid*-et, amely több mint egy évezredig biztosított kimeríthetetlen forrást a nyugati írók számára.

Az irodalomoktatás célja az általános műveltség gyarapítása, gazdagítása. Mind az anyanyelvi irodalom, mind az idegen nyelvű irodalom, mind a korszaktól független olvasmányok bővelkedő listája jelentőséggel bír a diákok tanulmányi életében. A tanárok egyik főbb feladata az, hogy könyveket, szövegeket olvasó és értelmező diákokat neveljenek, fejlesszék a diákok értelmező és szövegalkotó kompetenciáit; olyan diákokat neveljenek, akiknek nem okoz gondot a komplikált művek értelmezése sem.

Az évek múlásával az emberek környezetében egyre fontosabb szerepet kap az én teljes mértékű megnyilvánulása, amely azt eredményezi, hogy érdeklődési körük a jelen lehetőségeinek legsokoldalúbb felhasználásába temetkezik, kizárva a múlt, sokszor megtagadva a múlt tanait, már-már neoavantgárd stílusban. Ebbe a kis „önkörbe” próbálnak a tanárok betekintést nyerni, s ezáltal érdeklődést szítani a tanulás iránt. Ám a folyamatos jelenbe, sőt a jövőbe tekintés a múlt értékeinek kopását eredményezheti. Ezért van nehéz dolguk az irodalom és történelem tanároknak. Ugyanakkor sosem szabad lebecsülni sem korszakot, sem erényeket, így a múltat sem, mert a múlt hibáiból tanul a jövő. Persze a tanárok legfontosabb feladata a tanulási iránti vágy kiépítése és fenntartása, mely végül a diák, az ember, megfelelő nevelésének szerves részét képezheti. Több tanulmány is

foglalkozik az olvasás fontosságával, valamint több olyan kutatás is létezik, amely összehasonlítja a mai e-bookot és a hagyományos, papíralapú könyveket. Az olvasás fontosságáról szól a Szávai Ilona szerkesztésében kiadott *Olvasni jó! - Tanulmányok az olvasás fontosságáról* című könyv (Szávai 2010), Bernát Anikó és Hudácskó Szilvia által írt *Könyvolvasási és könyvvásárlási szokások, 2020* című tanulmány (Bernát-Hudácskó 2020), Erdős Attila és Lak Ágnes Rozina kollaborációja következtében megszületett kutatás, amelynek címe *Olvasási szokások a PIRLS-eredmények tükrében* (Erdős-Lak 2019) és még sok más. Az irodalom tanár nem csak a korokat, írókat, költőket, s műveiket ismerteti a diákokkal, hanem az olvasás szeretetére és fontosságára is megtanít.

Sokszor bizonyul nehéznek az irodalomoktatás, főképp akkor, mikor a diákok belépnek a kamaszkorba, s így figyelmük másra összpontosul. Ám érdemes megemlíteni, hogy eme olykor drasztikus változás előtt a gyerekek képzelete, kreativitása tökéletes táptalajnak bizonyul a történetek befogadására. Az ókor irodalmából nemcsak filozófiai művek és elgondolkodtató töredékek maradtak fenn, hanem olyan történetek, mítoszok és eposzok is, melyek a gyerekek számára igen szórakoztatóak és tanulságosak.

A legkorábbi irodalmi kor az antikvitás világa, amelynek az egyik legterjedelmesebb ágát a mitológia, s azon belül a mítoszok adták. A dicső kor elmúlásával a mitológiai történetek fennmaradtak, s még ma is, a XXI. században rengeteg költőt, írók ihletnek meg, ezen hősi, tragikus, komikus, olykor tanulságos históriák. Az antikvitás irodalma bő századok aranyát termette, amelyet az idő vihara megtépzott, de teljesen elpusztítani nem tudott. A megmaradt töredékek is elegendő információt adnak a kor szépségéről és kultúrájáról (Balogh 2020).

1.1.1. Az antik görög irodalom és oktatásügyi szerepe.

Az európai irodalom gyökerének a Földközi-tenger térségét tekintik, főképp a görög és római területeket. Az ókor kultúrájának kiindulási pontja a Peloponnészoszi-félsziget, ahol a görög filozófia virágzásával az irodalom is szárnyat bontott. Az antikvitás irodalmának két meghatározó ága van: görög és római irodalom, ugyanakkor tény, hogy a görög irodalomtudomány adott ihletet a római kialakulásának, amely azt eredményezi, hogy az antik görög kultúra az antikvitás és az európai irodalom alapját képezi. Az ókori görög irodalom óriási hatással volt a nyugati irodalom egészére (Babits 1959: 6-7).

Az ókori Görögország elfoglalta a Balkán-félsziget déli részét, az Égei-tenger összes szigetét és Kis-Ázsia nyugati partját - egészen a Hellészpontoszig (a mai Dardanellák). Ezen

földek története a Kr. e. III. évezredre nyúlik vissza. A görög törzsek a Balkán-félszigeten egy hosszú északi vándorlás eredményeként jelentek meg. Úgy tartják, hogy először akháj törzsek lakták. Ugyanakkor mind az anyagi, mind a szellemi értékek fejlesztésében jelentős sikereket értek el más törzsek is. Ez különösen igaz a krétaiakra. A Kr. e. II. évezred első felében Kréta hatalmas monarchiává vált, sok szigetet és még Attikát is meghódította. Itt már létezett a rabszolgaság, ez lett a fejlett civilizáció („krétai kultúra”) központja és ekkor jelent meg az írás. A mítoszok egy bölcs törvényhozóról, a legendás krétai királyról, Minósról mesélnek, akinek uralkodása alatt érte el az állam a fénypontját. Azonban Kr. e. XIII. század előtt a krétai civilizáció megszűnt. Ennek okait illetően számos ellentmondásos hipotézis létezik. Szinte Krétával egyidejűleg Mükéné, a peloponnészoszi város jelentős fejlődésnek indult, és létrejött (természetesen a krétaiak befolyásával) a „mükénéi kultúra” Kr. e. XVII-XIII. században. A kultúra megszűnése számos mítoszt és legendát hagyott maga után. A krétai-mükénéi civilizáció elmúlása a görög törzsek vándorlásának újabb (Kr. e. XIII-XII. század) hullámához vezet. Ezek az események több évszázaddal visszatolták a görög kultúra fejlődését. A görög területek új uralkodói között különleges helyet foglaltak el a dór és jón törzsek. A krétaiakhoz és mükénéiekhez képest sokkal alacsonyabb kulturális fejlettségi szinten álltak. A dórok főként a Peloponnészoszban telepedtek le. A jónok Attikában, Kis-Ázsia délnyugati partvidékén éltek és az égei-tengeri szigetek nagy részét is ők birtokolták. A görög törzsek mindegyike a görög nyelv sajátos dialektusaiban különbözött a többitől, és később hozzájárult a görög irodalom fejlődéséhez. Így az ókori Görögország történelmi fejlődésének egyik jellemzője az volt, hogy rokon törzsek telepedtek le, akik különböző görög nyelvjárásokat beszéltek. Mindannyian részt vettek egy olimpiai vallás létrehozásában, amelyet hűen követtek, és végül egyesültek egy közös hellén kultúrában (Пащенко-Пащенко 2001: 24-27).

Az ókori görög irodalom története a következő korszakokra osztható: archaikus (Kr. e. VII. század végéig), klasszikus (Kr. e. V. és IV. század), valamint hellenisztikus (Kr. e. IV. század végétől a II. századig) és görög-római (Kr. e. II. század közepe - IV. század) (Пащенко-Пащенко 2001: 28).

Az archaikus korszak irodalma leginkább a mítoszokra összpontosított, s megosztva részben történelemre, részben folklórra. Mint minden kezdetben, az irodalom sem létezett először írott formában, csupán a különböző mítoszok és tanok terjedtek szájról szájra. A görög kultúra magja a mitológia. Hogy megértsük a kor nagyszerű alkotásait, ismernünk kell gazdag mitikus világuk néhány elemét. A mitológia mítoszok, vagyis olyan epikus művek összessége, amelyek szereplői közt istenek, félistenek, nagyhatalmú lények szerepelnek.

Minden népnek vannak mítoszai, amelyek segítségével megmagyarázzák azon jelenségeket, amelyekre nem találtak logikus magyarázatot. Az antikvitás embere, hogy kitöltse ezt az űrt, istenekkel magyarázta ama jelenségeket, mint a halál, a háború, a tudás, a szerelem és így tovább. Az idők folyamán minden érzés, gondolat egy isteni alakban jelent meg. A görögök az isteneket antropomorf, azaz emberszabású alakban képzeltek el (Falus 1976: 24). Minden isten vagy istennő meghatározott szerepkörrel bírt. Volt, akit az ég, a villámok uraként tiszteltek, s aki egyben az Olimposzi Istenek társaságának fő posztját is betöltötte, s a Zeusz megnevezést kapta. Volt, aki a tengerek fölött uralkodott, minden sós víz istene, akinek hangulata a tengerre volt kivetítve, s Poszeidónként tisztelték az emberek. Volt, aki az Alvilág mély bugyrait felügyelte, a halottak őrzője, a drágakövek, s minden földméli kincs istene, akinek nevét az egész görög társadalom félte, Hádésznak hívták. Eme három fivér tartozott a főistenek közé, s vezérük maga Zeusz volt. Az Olimposzi Istenekhez 12 isten tartozott, valamint voltak az időszakosan az Olimposzon tartózkodó istenek, valamint azok, akik ott éltek, de mégsem voltak a társaság tagjai. A tizenkét Olimposzi isten a következő: Zeusz, a villámok és az ég ura, főisten; Héra, Zeusz felesége és nővére, a tiszta házasság védője; Poszeidón, a tengerek és földrengések ura; Hádész, az alvilág és a föld kincseinek istene; Pallasz Athéné, Zeusz lánya, a bölcsesség, a kézügyesség, s a stratégia istennője; Árész, a háború istene; Aphrodité, a legidősebb isten, a szerelem szószólója; Héphaisztosz, Héra fia, a tűz és a kovácmesterség istene; Apollón, az íjászat, a művészetek, a gyógyítás és a Nap istene; Artemisz, Apollón ikertestvére, a vadászat és a Hold istennője; Hesztia, a családi tűzhely védelmezője; Démétér, a földművelés istennője (Trencsényi-Waldapfel: 1983) (Falus 1976). A mítoszok szereplőinek kalandjai hálózta be az antik görög világot, s az írás megjelenésével számos filozófus, gyűjtő munkájának köszönhetően maradtak fenn ezek a történetek, melyek végül az archaikus kor kiválóságait is motiválták. Homérosz *Iliász* és *Odüsszeia* eposzai, valamint Hésziodosz *Teogóniája* az időszak jelentős művei. A görög írott irodalom Homérosszal kezdődik. Az irodalom művelőit ma is foglalkoztatja az a kérdéssorozat, amely az említett írói mind létezését, mind munkásságát megkérdőjelezi, az úgynevezett „homéroszi kérdések”. Továbbá olyan kérdések is fellépnek, hogy vajon Homérosz írta-e meg önmagától a két epikus művet, vagy csak összerakta azokat. Esetleg volt-e a két műnek egy eposzi központja, centruma, ami köré épültek a történetek? A sok homályos részlet ellenére az *Iliászt* és az *Odüsszeiát* is Homérosz tulajdonítjuk jelenleg, amely művek egy stabil alapot adtak az irodalmi karakterek, motívumok kibontakozásának (Szerb 1941a: 10) (Пащенко-Пащенко 2001: 32). Homérosz már a korában is nagyon olvasott volt, hiszen hét város versengett egymással azért, hogy melyik legyen az író

szülőházaja, amelyek Szmirna, Rhodosz, Kolophón, Szalamisz, Khiosz (Irosz), Argosz és Athén voltak (Пащенко-Пащенко 2001: 44) (Falus 1976: 35).

Ugyanakkor az *Iliász* és az *Odüsszeia* tette le az alapot a következő nemzedék irodalmi sikereihez az eposzi kellékek felvonultatásával, amelyek a következők: rendkívüli hős, rendkívüli téma, invokáció: segélykérés, propozíció: a tárgy megjelölése, expozíció: a cselekmények elindítása, in medias res: bele a közepébe, enumeráció: seregszemle, anticipáció: beteljesedő jóslat, deus ex machina: isteni beavatkozás, mitológiai lények jelenléte, epitheton ornans: eposzi jelzők, epizódok, retardáció: késleltetés, eposzi igazságszolgáltatás, peroráció: befejezés, hexameter: verselése (Szerb 1941a: 22).

Az archaikus korszak végén, de még a klasszikus időszak keletkezésekor kezd kibontakozni a líra. Először még csak gyenge szárnypróbálkozásokból egy csodálatos harmónia cseperedett, amely a megalkotott szabályok betartásával szárnyalni engedte az érzékeny lélek belső hangját. Az első ránk maradt lírikus művek még kezdetlegesek, még fejletlenek, és úgy tűnik közel állnak a már stabil alapokon álló epikához (Szerb 1941a: 25). A Homérosz utáni időkben sok lírai mű jelent meg, de néhány költőtől és csak kevés költői töredék maradt fenn. Csak néhányuknak volt nagyobb szerencséje - néhány vers maradt, sőt olykor versciklusokra is bukkantak. De teljes lírai öröksége egyetlen költőnek sem maradt fenn. A lírai művek jelentős részének elvesztését különösen az „alexandriai tudósok kánonjának” felállítására magyarázza, amelyben a Kr. e. VII-VI. század számos görög költője közül csak kilenc jelent meg a legkiemelkedőbbek közül - Pindarosz, Szimónidész, Bakkhülidész, Alkaios, Szapphó, Alkman, Sztészikhorosz, Ibükosz és Anakreón. Híres kardalaikat, amely az ókor óta a líra legmagasztosabb formája, sokkal gyakrabban másolták, mint mások műveit, így sokkal több maradt fenn (Пащенко-Пащенко 2001: 129) (Szerb 1941a: 28).

A klasszikus korszakban a dráma megszületéséhez szükség volt mind a lírai kardalokra, mind az eposzi istenek tiszteletére. Az igazi tragédiát Aiszkhülosz alkotta meg, majd Szophoklész és Euripidész folytatta az V. század második felében. Arisztophanész, a legnagyobb komikus költő a IV. században is élt, de a régi komédia nem élte túl Athén bukását. A görög dráma szerves része volt a kórus, akik háttérinformátorok szerepét is betöltötték, s a darabok során összefoglalták, elmondták, s megbeszélték az eddig látottakat (Szerb 1941a: 33-34). Görögország drámai művészetét három műfaj képviseli - tragédia, vígjáték és szatirikus dráma. Ebben az időben a kultúra általános szintjének emelkedésével, a hellén tudat növekedésével és a társadalmi-politikai élet új feltételeivel összefüggésben más prózai műfajok is belefutottak - a történetírás, az ékesszólás, azaz a retorika, és a

filozófia. A későbbi időkben hatalmas tudományágakká váltak. A Kr. e. V-IV században ezek a műfajok még mindig szervesen kapcsolódtak az irodalomhoz. A tragédia kialakulásának folyamata meglehetősen hosszú volt, a Kr. e. VII. században kezdődött a Dionüszosz-kultusz kialakulása után, amely soha nem látott gyorsasággal terjedt el Görögország vidéki lakossága körében, és talán azok legfontosabb ünnepévé vált, s így elkezdtek megjelenni ennek az istenségnek a tiszteletére szóló himnuszok is, amelyek erősen összekapcsolódtak az őt imádó szatírok, félig ember, félig kecske lények, táncával (Пащенко-Пащенко 2001: 197, 199-200).

A komédia a dráma másik oldala, amely a kardal és a mimikus-játékok kapcsolatának lehet az eredménye (Szerb 1941a: 50). Az ókori komédia végül a Kr. e. 480-as években, Attikában, különösen Athénban alakult ki műfajként. Az első daraboknak a már említett Dionüszosz isten tiszteletére szervezett népünnepélyeket tekinthetjük. Arisztotelész a *Poétikában* magabiztosan állítja, hogy „A komédia, mint mondtuk, a hitványabbak utánzása, nem a rosszaságé a maga egészében, hanem a csúfságé, amelyhez hozzátartozik a nevelés is.” (Arisztotelész 1974: 5) Sajnálatos módon az utókorra csak Arisztophanész töredékei maradtak fenn (Пащенко-Пащенко 2001: 336) (Szerb 1941a: 51).

Platón és Arisztotelész IV. századi művei a görög kultúra alkotásai közül a legfontosabbak a nyugat eszmetörténetében. Az etika, a metafizika és a politika, mint az emberiség legmagasabb rendű tanulmánya foglalkoztatta őket, Arisztotelész esetében pedig kiterjesztette ezt a kört a fizikára, a természettudományra, a pszichológiára és az irodalomkritikára is. Ezek képezték a nyugati filozófia alapját, sőt, évszázadokra meghatározzák az európai gondolkodás fejlődését (Szerb 1941a: 63-65) (Пащенко-Пащенко 2001: 420).

A hellenizmus korszakában Kr. e. 338-ra Spárta kivételével az összes görög városállamot egyesítette II. Philipposz makedón király. Philipposz fia, Nagy Sándor nagymértékben kiterjesztette apja hódításait. Athén elvesztette a görög kultúra vezetőjeként betöltött kiemelkedő szerepét, és helyét ideiglenesen az egyiptomi Alexandria vette át. Nagy Sándor hatalmas birodalmában makedónok és görögök alkották az új uralkodó osztályt. A görög lett a közigazgatás és a kultúra nyelve, egy új összetett dialektus, amely bizonyos mértékig az attikai nyelvre épült, és amelyet koinénak, azaz közös nyelvnek neveztek (Bury 1937: 724–821). Az egyiptomi kultúrában oly széleskörűen használt papirusz is bevonódik a görög kultúrába. Az eddig szájról-szájra terjedt történetek írott formában születtek újjá, s még új műfajok is napvilágot látnak, mint a szatíra, az életrajz, útleírás, esszé, memoár, utópia és aforizma-gyűjtemény (Szerb 1941a: 67).

Számos görög költői műfaj gyors újjáéledése a Kr. e. III. századra nyúlik vissza és Alexandriában játszódik. Éles társadalmi megosztottság körülményei között, amikor a gazdagság az oktatást szimbolizálta, és fordítva, a költészet a gazdagok kiváltságává válik. A Kr. e. VIII-V. századi klasszikusok tapasztalatai alapján a hellenisztikus költők költészetük rendszerével jelentősen átalakították a „rég” szövegeket. Először is a téma változik, a tág társadalmi-politikai témák eltűnnek. A demokrácia felszámolása után a költők a családra és a családi kapcsolatok ábrázolására helyezik a hangsúlyt. A politikai téma megmaradt azokban a művekben, amelyek közvetlenül az uralkodót vagy valamelyik udvaroncát vagy tábornokát dicsőítették. A hellenisztikus költők az egyén szorongásai és reményei tanulmányozására összpontosítanak, és megpróbálják felfedni érzéseiket. A vágy, hogy megmutassák műveltségüket és tudásukat, egyfajta divattá vagy dicsekvéssé vált. Ezért a költői művek többnyire nem az olvasók széles körének szóltak, hanem inkább válogatott, művelt embereknek. Az eredetiség és a más költőkhöz való hasonlóság vágya az alexandriai lírikusokban a szélsőséges individualizmussal és apolitizmussal párosult (Пащенко-Пащенко 2001: 448). A költészet meghasonul, két részre szakad: új-klasszikusokra és új-népiesekre. Az utóbbi legfőbb alakja az alexandriai Theokritosz, aki a pásztori költeményt sajátította el, valamint bevezette az irodalomba a tájat, leírását, átélését és csodálatát. Ezzel szemben az új-klasszikusokat Kallimakhosz vezeti, aki a vallási hagyományok, kultuszok és szokások bűvkörében létrehozta ezek gyűjteményét, az *Okok* című tankölteményt (Szerb 1941a: 69-71).

A hellenisztikus korszak legtöbb műve elveszett az idő tengerében, ám amelyek megletek, azok erős hasonlóságot mutatnak a XIX. századi görög irodalommal és fellelhetők bennük a jövő korszakainak vezető stílusirányzatai, mint a romantika, a realizmus, az impresszionizmus vagy épp az expresszionizmus (Szerb 1941a: 68). A hellenisztikus korszakban a klasszikus korszak régi komédiáját felváltotta az új komédia. Az új komédia legnevesebb szerzője az athéni drámaíró, Menandrosz volt, akinek műveiben középpontba kerülnek a jellemelek, mint „a morgó öreg, a barátságos öreg, a könnyelmű fiatalember, a komoly fiatalember, a ravasz rabszolga, a jólelkű kéjhölgy stb.” (Szerb 1941a: 69). Ebben a korszakban született meg Apollóniosz tollából az újabb nagy eposz az *Argonautika*, amely elsőként vezette be a szerelmet az epikába, s amelyet tanítványa, a római Vergilius, bevezetett a Római Birodalomba (Пащенко-Пащенко 2001: 458).

Az antik görög kultúra egész lénye még ma is megfigyelhető az európai életben. Kézzelfogható emlékek veszik körbe az embereket, amelyek felidéznek egy elmúlt kor dicső emlékeit. Ugyanakkor az egyik legtudatosabb tett, amely az antik irodalom fenntartását

eredményezi, az az irodalomoktatásban betöltött rész, amely során a fiatal nemzedék is megismerkedik a korszak zsenialitásával. Ahhoz, hogy a felnőtt értékelje Arisztotelész vagy Platón bölcsességét, a mítoszok tanulságát, a szobrászat és építészet szépségét, meg kell ismerkednie mindazzal a tényezővel, amely közrejátszott abban, hogy az ókori görög kultúra ilyen színessé válhasson, s ez a tényező a kor embereinek élete.

Legtüzetesebben a diákok a történelem és az irodalomórákon ismerkedhetnek meg a régmúlt időszakok eredményeivel. Az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium által jóváhagyott tanterv szerint, mely a kisebbségi iskolák irodalomóráit határozza meg, a diákok már az 5. osztálytól kezdve elkezdnek ismereteket szerezni az ókorból. Mivel az irodalom alapját is az antik görög filozófusok állapították meg, ezért látható az, hogy a Debreceni Anikó által összeállított 5. osztályos *Integrált irodalom* tankönyvön belül, már az első oldalakon említésre kerül, hogy Arisztotelész *Poétika* című műve alapján osztódnak az irodalmi műnemek (Debreceni 2018: 7). S tovább haladva elkerülhetetlen, hogy a diákok ne ismerkedjenek meg az ütemhangsúlyos verselés fortélyjaival vagy Aiszóposz meséivel (Debreceni 2018: 3, 30).

Ezzel a rövid bevezetővel a diákoknak elkezdődhet formálódni az a fejében, hogy az irodalom sokkal régebbi, mint azt hitték. Ez a formálódás kerül kibontakozásra a hatodik osztályos időszak során. A szintén Debreceni Anikó által írt 6. osztályosoknak szánt *Integrált irodalom* című tankönyv az irodalom kezdeti korszakainak bemutatásával kezdődik, mely során a diákok megérthetik, hogyan kötődik egymáshoz az ókor és az irodalom (Debreceni 2014: 5-7). Ugyanakkor a diákok konkrét bevezetése később történik, mikor a minisztériumi tanterv szerint elkezdik felfedezni a mítoszok, eposzok világát és megismerkednek a mitológiával. Ezen időszakosorán a diákok tanulhatnak Prométheuszról, Daidalosz és Ikarosz tanulságos történetéről, Tantalosz tettéről, és a római mitológia egyik első mítoszáról, Romulus és Remus városalapításáról (Debreceni 2014: 15-20).

Az antik irodalom megismertetésének vonala a 7. osztályban csúcsosodik ki, amikor a diákok felfedezhetik a korszak két legismertebb eposzának, az *Iliásznak* és az *Odüsszeiának* a világát. Homérosz két műve már-már meghatározza az egész görög ókori irodalmat, hiszen ötvözi a műfajt, a mitológiát és a modernkorban is nagy népszerűségnek örvendő hősöket. A feltételezett író megismerkedése után a diákok megtanulják az eposz különleges műfajának jellemzőit, valamint belemélyedhetnek a két mű történetébe. A kivett részletek segítségével felismerhetik a kor verselési stílusát, és bár a két eposz nyelvezete nehéz lehet a diákok számára, a tankönyvben szereplő magyarázatok segítségével megérthetik a két eposzt (Debreceni 2015: 8-35).

Ugyanakkor észrevehető, hogy kevés hangsúlyt kapnak az irodalomoktatásban a római művek, mivel csak Romulus és Remus mítoszával ismerkedhetnek meg a diákok. Ám a korból fennmaradt gazdag töredékek mutatják, hogy a Római Birodalom irodalmi élete éppoly sokszínű, mint a görögé.

1.1.2. Az antik római irodalom.

Az antikvitás irodalmát nagyban meghatározta az ókori görög irodalom és kultúra, ám nem egymaga jellemezte a korszak grandiózus fejlődését. Mikor antik, ókori irodalomról beszélünk a görögök mellett a rómaiak is hatalmas szerepet kapnak, mivel a Görög Birodalom nagyhatalmi szerepét egy másik állam, a Római Birodalom váltotta fel, amely egyidejűleg az európai kultúra egy újabb ágának terjeszkedését is jelentette. A római állam hatalma fokozatosan nőtt. Először Dél-Olaszországot és Szicíliát, a görög gyarmatok területét hódították meg. A keltákkal folytatott északi háború egész Észak-Olaszország meghódításával ért véget. A Kr. e. III-II századból Róma különösen intenzív terjeszkedésébe kezdett Görögország és a hellén országok felé, vagyis területi behatolásai már túlmutattak az Appennin-félszigeten (Пашенко-Пашенко 2001: 462). Az ókorban Kr. e. 197-ben már VI. Fülöp uralta a görög területeket, míg a római hadvezér, Flaminius, nem kezdett el még jobban terjeszkedni, s azévből elfoglalta Hellászt, azaz az ókori Görögországot. Kezdetekben a görögök folyamatos szenvedésnek voltak kitéve, mivel nem a harc, inkább a tudományok és művészet emberei voltak, a harcos rómaiakkal szemben. Ugyanakkor a császári kor beköszöntével a szigor is enyhült, míg a görögök kamatoztatni tudták tudományaikat és gondolkodásukat. Ekkor indult meg a görög kultúra s hitvilág asszimilálódása a római kultúrába. Az ókori római szerzők különböző stílusokat és motívumokat vettek át az ókori görög irodalomból. Lényegében, a latin nyelvű irodalom görög fordításokból eredt, ami meghatározta annak fejlődését. A latin szerzők a korábbi írókat használták fel alaptémák és motívumok forrásaként s arra, hogy az eredetiség új fajtáját hozzák létre (Szerb 1941a: 73). Ugyanakkor nem csak a filozofikus irányzatok találtak követőkre Rómában, hanem a görög mitológia, amelynek alakjait a római nép „átrágtá”, s később beolvasztotta saját világába, rómaisítva őket. Így a legtöbb görög istennek, lénynek, lett római megfelelője, ám némileg, vagy akár egészében eltérő tulajdonságokkal. A tizenkét Olimposzi Isten római alakja a következő: Zeusz-Jupiter, Héra-Juno, Árész-Mars, Pallasz Athéné-Minerva, Aphrodité-Vénusz, Héphaisztosz-Vulcanus, Apollón-Apollo, Artemisz-Diana, Hesztia-Veszta, Poszeidón-Neptunus, Hádész-Pluto,

Démétér-Ceres. Persze nem csak az istenek kaptak római megfelelőt, de a titánok (Kronosz-Szaturusz), a különböző mitológiai lények (szatírok-faunok) és a hősök is. Például Héraklész római alakja, Herkules ismertebb (Falus 1976) (Пащенко-Пащенко 2001: 488-493). A görög mitológia nagy rómaiásítását Publius Ovidius Naso veszi magára, aki *Metamorphoses*, azaz *Átváltozások* című művében bevezeti a római hitvilágot a köztudatba (Ovidius 1982). Természetesen kultúrájuk nem csupán a görög kultúra másolásán alapszik, hanem saját maguk hitvilágával egyidejűleg létesül és virágzik. A hivatalos latin irodalom kezdete Kr. e. 240-re tehető, amikor Rómában bemutatták az első színpadi előadást. A latin irodalom az elkövetkező hat évszázadban virágzott. „A Római Birodalom irodalmi korszakolása:

1. Az archaikus korszak (Kr. e. 240-ig)
2. Az archaikus irodalom virágkora (Kr. e. 240-tól Kr. e. 133-ig)
3. A latin irodalmi nyelv és a nyelvi normák kialakulásának kora (Kr. e. 81-ig)
4. A római próza aranykora (Kr. e. 81-től Kr. e. 43-ig)
5. A római költészet aranykora (Kr. u. 14-ig)
6. Az ezüstkor irodalma (Kr. u. 117-ig)
7. Az archaizálók kora (Kr. u. 180-ig)
8. A pogány római irodalom válságának és a keresztény irodalom kezdeteinek kora (Kr. u. 306-ig)
9. A latin nyelvű keresztény irodalom virágkora, a pogány restauráció irodalma (Kr. u. 430-ig)
10. A római irodalom felbomlásának kora (Kr. u. 476-ig)” (Adamik 2009: 34)

Az irodalom korai szakaszaiban még a görög minta volt uralkodó, amelyről Vergilius is mintázta *Aeneis* című művét, amely Aphrodité fiának menekülését és városalapítását mutatja be. A rómaiak ugyanakkor büszkélkedhetnek a történelmi legenda műfajának kivitelezésével, amelybe Vergilius műve is tartozik. Rómában sok volt belőlük, de a legnépszerűbbek a város alapításáról szólnak, amelyek közül Romulus és Remus története az egyik legnépszerűbb. Ezt követően a dráma fejlődése igen megugrott, főképp Livius Andronicusnak köszönhetően, aki egyben az első költők egyike is volt. Ugyanakkor nem érdemes megemlíteni Naevius, a tragédia és komédiaíró Ennius, a görög mintákat követő Plautust, Terentius és sok más tehetsége íróit, akik szintén hozzájárultak a római dráma felemelkedéséhez. A korszak komédia irodalmáról többet tudunk, mivel 26 kézirat maradt fenn számunkra, amelyek többsége Plautus kézjegyét viseli (Szerb 1941a: 83-86)

(Пащенко-Пащенко 2001: 491). A költészet legkorábbi emlékei a vallásossághoz köthetők, mint imák, szertartásos könyörgések, énekek (Adamik 2009: 50).

Az irodalom előtti szakaszból is érdekes prózai művek maradtak fenn, mint a római naptár, amelyet a pontifexek, tehát a papok határoztak meg a pontifex maximus, a főpap, vezetésével, vagy épp a *Tizenkéttáblás Törvény*, amely a rómaiak nemzeti jogát erősítette meg (Adamik 2009: 65-68).

A Római Birodalom aranykorát Cicero korának is nevezik, mivel ez a negyven év a Birodalom legtermékenyebb időszakának számít, amelynek irodalmi csúcán az író ült. A legtermékenyebb államférfi, szónok, költő, kritikus és filozófus volt, aki a latin nyelvet az elvont és bonyolult gondolatok világos kifejezésére fejlesztette ki. Cicero számos műve négy csoportba sorolható: levelek, retorikai értekezések, filozófiai művek és szónoklatok. Levelei részletes információkat nyújtanak a római történelem egy fontos korszakáról, és szemléletes képet adnak a római uralkodó osztály köz- és magánéletéről (Szerb 1941a: 90-93) (Adamik 2009: 185-187, 194-202). Julius Caesar és Caius Sallustius Crispus Cicero korának kiemelkedő történelmi írói voltak. Caesar egyenes stílusban írt kommentárokat a gall háborúkról és a polgárháborúkról, hogy hadvezéri tetteit igazolja. Pompás leírásokat írt az emberekről és indítékaikról. Már fiatal korától drámákat, aforizmákat és verseket alkotott. Mint császár híres volt szónoklatairól, ám azok nem állták ki az idő próbáját (Szerb 1941a: 93-94) (Adamik 2009: 207-214). Ugyanebben az időszakban született meg a latin nyelvű lírai költészet. Catullus rövid szerelmi lírája érzelmi intenzitásáról ismert. Catullus olyan verseket is írt, amelyek ellenségeit támadták (Пащенко-Пащенко 2001: 546-550). Catullusszal egy időben Lucretius az epikureus filozófiát fejtette ki *De rerum natura* című hosszú versében (Adamik 2009: 229).

Augustus uralkodásával kezdődött az aranykor második szakasza, az úgynevezett augusztusi korszak (Adamik 2009: 286). A császár személyes érdeklődést tanúsított a hatalmának éve alatt született irodalmi művek iránt. Vergilius kiadta *Eclogáit*, a *Georgicákat* és az *Aeneist*, a Róma megteremtéséhez vezető eseményeket leíró epikus költeményt. Bár Vergilius meghalt, mielőtt befejezhette volna művét, mégis a latin irodalom legnagyobb művének ismerték el (Szerb 1941a: 97-99). Vergilius barátja, Horatius epódoszokat, ódákat, szatírákat és leveleket írt. Az ódák tartalmi, formai és stílusi tökéletessége évszázadok óta elbűvöli az olvasókat. A szatírák és az episztolák etikai és irodalmi problémákat tárgyalnak urbánus, szellemes módon Horatius (Пащенко-Пащенко 2001: 617-633). *Ars Poetica*-ja nagy hatással volt a későbbi költészetelméletekre. A mű a klasszikus írás alapvető szabályait fogalmazta meg, ahogyan a rómaiak értették és használták

azokat. Vergilius halála után Horatius volt Róma vezető költője (Szerb 1941a: 106.old). A római elégiák Tibullus, Propertius és Ovidius műveiben érték el legmagasabb fejlettségüket, amely szabályossága kötött forma volt. E költemények többsége a szerelemmel foglalkozik (Adamik 2009: 343-344). Ovidius írta a *Fastit is*, amely a római ünnepeket és azok legendás eredetét írja le. Legnagyobb műve, az *Átváltozások* különböző mítoszokat sző egy gyors tempójú, lebilincselő történetbe. Szellemes író volt, aki kiválóan értett az eleven és szenvedélyes karakterek megalkotásához (Adamik 2009: 374-393).

Augustus Kr. u. 14-ben bekövetkezett halálától körülbelül 200-ig a római szerzők a stílusra helyezték a hangsúlyt, és új, meglepő kifejezési módokat próbáltak ki (Adamik 2009: 409). Néró 54-től 68-ig tartó uralkodása alatt (Пащенко-Пащенко 2001: 673) a sztoikus filozófus Lucius Annaeus Seneca számos párbeszédet és levelet írt olyan erkölcsi témákról, mint az irgalom és a nagylelkűség. A *Naturales quaestiones* (Természettudományos kérdések) című művében Seneca földrengéseket, árvizeket és viharokat elemzett, tragédiái nagyban befolyásolták a tragikus dráma fejlődését Európában (Szerb 1941a: 118-121) (Adamik 2009: 495). Unokaöccse, Lucanus írta a *Pharsalia* című eposzt, amely a Caesar és Pompeius közötti polgárháborút írja le (Adamik 2009: 514). Petronius *Satyriconja* volt az első pikareszk latin regény. A teljes műből csak töredékek maradtak fenn, amelyek különböző alacsonyrendű szereplők abszurd, extravagáns és sokszor veszélyes kalandjait írja le gyakran a kisstílű bűnözés világában (Adamik 2009: 526-529). Az epikus költemények közé tartozott Gaius Valerius Flaccus *Argonautica* című műve, amely Jászón és az argonauták történetét követi nyomon az Aranygyapjú keresése közben (Adamik 2009: 542-546), Statius *Thebaisa*, amely Oidipusz fiainak és a hét thébai ellen vívott konfliktusát követi, valamint Silius Italicus *Punica* című műve, amely a második pun háborút és Hannibál itáliai betöréseit követi (Adamik 2009: 550-552). Martialis keze alatt az epigramma elnyerte azt a szűrős minőséget, amelyet ma is társítanak hozzá (Szerb 1941a: 123).

A történész Tacitus felejthetetlenül sötét képet festett a korai birodalomról a *Historiae*-ban és az *Annales*-ben, amelyeket a II. század elején írt (Adamik 2009: 597-606). Kortársa, Suetonius a *De vita Caesarum* című munkájában életrajzokat írt a 12 római uralkodóról Julius Caesartól Domitianusig a Római Birodalom kései időszakában (Adamik 2009: 619-622). Az ifjabb Plinius levelei a korabeli római életet írták le (Szerb 1941a: 128). Quintilianus írta az ókori oktatásról szóló legteljesebb művet, amellyel rendelkezünk (Szerb 1941a: 129). A II. századból származó fontos művek közé tartoznak Aulus Gellius *Attikai éjszakákja*, amely anekdoták és a barátai között folytatott irodalmi vitákról szóló beszámolók gyűjteménye (Adamik 2009: 642), valamint Marcus Cornelius Fronto szónok Marcus

Aureliushoz írt levelei (Adamik 2009: 634-636). A korszak leghíresebb műve Apuleius *Metamorphoseon Libri XI.*, más néven *Az Arany Szamár* című műve. Ez a regény egy fiatalemberről szól, aki véletlenül számárrá változik. A történet tele van szerelmi és boszorkánysággal kapcsolatos történetekkel (Szerb 1941a: 130).

Ritka változatosságról tanúskodnak a máig fennmaradt kéziratok, művek, amelyek egy csodálatos korszak két világára emlékeztetnek és ezzel együtt életben is tartják. Fals következtetés lenne azt hinni, hogy az antikvitás irodalmának történetének utolsó mondatához érve pontot tehetünk a végére, mivel senki és semmi sem tudna gátat szabni az irodalom szárnyalásának. Amíg él olyan ember, aki meglátja az értéket az ókori remekművekben, addig bizonyos örvendezhetünk az antikvitás dicső kincseinek.

1.2. Az antik irodalom hatása az azt követő korszakokra.

A keresztyén vallás kiéleződése és a Római Birodalomban való feltörekvése egy új éra keleti szelét hozta. Lassú korszakváltás kezdődött, melynek eredménye a középkor lett. Az európai kultúrnyelv a középkort a Nyugat-Római Császárság bukásától kb. a XIV. század végéig tekinti (Pál 2005: 191). Ez az időszak a katolikus egyház virágzásának éveire esik. A klasszikus örökség az egész középkorban virágzott mind a bizánci görög Keleten, mind a latin Nyugaton. A bizánciak, akik magukat rhomaioi, azaz rómaiaknak nevezték, megtartották az ókori római birodalom számos díszletét, gazdasági, jogi és közigazgatási intézményét. Nyugaton olyan uralkodók, mint Nagy Károly frank király vagy I. Ottó szász uralkodó a nyugatrómai birodalom újjáélesztésére törekedtek, akiket a pápa Rómában „császárrá és Augustussá” koronázott. A középkor emberét az Isten iránti vágy és szeretet érdekelte, már életében felkészült a túlvilágra. Számukra a földi lét csak egy átmeneti időszak volt, amelyben, ha jól, Istennek, az egyháznak tetsző életet éltek, akkor a túlvilágban a Mennybe kerültek. A középkori irodalom fő motívumai a kolostorok, szerzetesrendek, a pápaság volt. Az irodalom művelői közé tartoztak az írni és olvasni tudó szerzetesek, papok. Az ókori kultúra fontos szerepet játszott a középkor irodalmi és művészeti törekvéseiben. A klasszikus görög költészetéről, drámáról és filozófiáról való tudásunk nagy részét azoknak az írnokoknak és szépíróknak köszönhetjük, akik a bizánci társadalom értelmisége és gazdag mecénásai számára készítettek könyveket, akik nagy jelentőséget tulajdonítottak a klasszikus műveltségnek. Ezek közül a IX. századi pátriárka, Photiosz azzal dicsekedett, hogy több száz klasszikus szöveget olvasott el. Cicero, Catullus, Vergilius írásai - sőt, az ókori latin irodalom nagy része - azért maradt ránk, mert a középkori szerzetesek fáradságos

munkával lemásolták és kolostori, egyházi és királyi könyvtárakban őrizték meg. A klasszikus világ fürdői, vízvezetékei és szentélyei még romos állapotban is arra készítették a középkor embereit, hogy elgondolkodjanak a múlt nagyságán. Benedek, a római Szent Péter-székesegyház kanonokja és az angol Gergely mester, mindketten a XII. században írtak, és számos olyan szerző közé tartoznak, akiknek műveiből középkori leírásokat kapunk az ókor csodáiról (Remiet 2000). A középkorban az ókori görög irodalom Nyugat-Európában nagyrészt feledésbe merült. A középkori író, Roger Bacon azt írta, hogy „a latin kereszténységben nincs négy ember, aki ismeri a görög, a héber és az arab nyelvtant” (Sandys 1921: 591). Az ókor fő irodalmi motívuma a mitológia volt. A mitológiai alakok végtelenje színesítette meg a műveket. Az eposzok nagy terjedelemben tartalmaztak ilyen rendkívüli hősöket, isteneket, természetfeletti lényeket, akik beleszóltak az emberek életébe. A középkorban viszont a mitológia elhalványulni látszott. A katolicizmus erős terjedése új értékrendet teremtett az embereken. Lassan elfeledték a rengeteg görög és római istent, hőst. Belegondolva, számukra ez gazdaságilag egy „előnyösebb hit” volt. Az ókorban áldozatokkal engesztelték ki az isteneket. Egy-egy család több istennek is áldozott jóléért, bő termésért, hatalomért, esőért és sok másért. Mivel a legtöbb istennek volt külön temploma, azokban nagyobb gyakorisággal volt megfigyelhető az áldozatbemutatása. Ez a sok segítségkérés a jószágok nagyszintű elfogyásához vezetett. Így tehát a középkor világában nem volt nehéz elterjeszteni a kereszténységet. Az új vallás beszivárgott az emberek fejébe, a háztartásokba, a kultúrába és a művészetekbe is. Az irodalmi művek többsége szakrális volt (Szerb 1941a: 209-210). Az emberek minden létező dolgot Istennek ajánlottak, az irodalmat is. A középkor nagy költői írtak himnuszokat, ódákat, elégiákat, az antik irodalom dicső termékeit. Ugyanakkor akadt olyan is, aki nem felejtette el az antikvitás dicső szépségét. Az ókor nagyjai inspirálták az írókat, hatottak rájuk. A középkori keresztyén ember az egyistenhitet tartotta a létfontosságúnak, ám nem vetette meg az ókori nagy gondolkodók, filozófusok műveit sem. A keresztyéni mivoltnak köszönhetően megvetették azt, hogy több isten legyen, ám bár nem tudtak kivetni valót találni az ókor nagyjainak, filozófusainak műveiben, mivel azok általános és nem vallási témákat fejtegettek (Zsinka 2012).

A középkor utáni időszak, a „megújulás”, a reneszánsz Itáliából indult még a XIV. században. A reneszánsz időszakának kezdeti gócpontja az antik római világ középpontja volt: Itália. A római ókori világ hagyatéka, mind a kézzel fogható (szobrok, épületek), mind az eszményi (tanok, mitológia) fennmaradt és a reneszánsz kor irodalmárai úgy gondolták, hogy ideje visszatérni az antik hagyományokhoz. A reneszánsz kezdetén az ókori színházak,

templomok, oszlopok és boltívek romjai tarkították Itália és más mediterrán régiók tájait. A középkorból származó térképek és városkalauzok azonban arról árulkodnak, hogy a polgárok már nem értették meg ezeknek az ókori műemlékeknek a jelentőségét. A romok még Rómában is alig váltak többé, mint a keresztény város nevezetességei. Bár a lakosok ismerték az olyan nagyszerű építmények nevét, mint a Pantheon és a Colosseum, gyakran keveset tudtak eredeti funkciójukról. A rómaiaknak fogalmuk sem volt az ókori város teljes méretéről és kiterjedéséről. Az ókori Görögország és Róma tudósainak és történészeinek munkái hasonló sorsra jutottak. Az írások fennmaradtak, de senki sem értette igazán a jelentésüket. A klasszikus világ nagy költőinek ismerete még homályosabb volt. A középkori legendák a római költőt, Vergiliust tévesen vagy varázslónak, vagy a kereszténység prófétájának titulálták. A görög költő, Homérosz alig vált többé egy névnél, eposzait nem olvasták. Az évszázadok pora és törmeléke nemcsak az ókori városokon hevert, hanem szinte mindenben, amit kultúrájuk létrehozott. A reneszánsz tudósok a távoli múlt emlékeinek felkutatásának, feltárásának és összegyűjtésének szentelték magukat. A város lakói számos rég eltemetett csodát hoztak felszínre egyszerűen azzal, hogy a külvárosi szőlőskertjeikben ásattak, vagy új épületek alapjait tárták fel („Classical Antiquity.” Renaissance: An Encyclopedia for Students 2019).

A reneszánsz idején kezdték először tanítani a görög nyelvet a nyugat-európai főiskolákon és egyetemeken, aminek következtében a nyugat-európai tudósok újra felfedezték az ókori görög irodalmat. A *Textus Receptus*, az első eredeti görög nyelven nyomtatott Újszövetséget 1516-ban adta ki Desiderius Erasmus holland humanista tudós. Erasmus klasszikus görög szövegek latin fordításait is kiadta, köztük Hésziodosz *Munkák és Napok* című művének latin fordítását, vagy épp eredetiben Seneca műveit (Adamik 2009: 510). A költők, írók megpróbálták utánozni az ókori műveket. Elégiákat, ódákat, dalokat írtak, amelyeket olyan nagy nevek ihlettek, mint Ovidius, Titus Livius, Seneca, Catullus, Vergilius, Horatius, Tibullus és még sokan mások. Műveikben gyakorta megmutatkozik egy-egy római mitológiai név, amelyek közül a leggyakoribb Vénusz – a szerelem római istennője, görög alakja Aphrodité; Cupido – általában kisgyermekként, nyíllal és íjjal ábrázolt alak, aki a szerelmet terjeszti lövéseivel, görög alakja Ámor; nimfák – női alakok, akik a szépséget, a természetet testesítik meg; múzsák – Zeusz gyermekei, akik a művészetek pártfogói voltak stb. (Trencsényi 1976). A reneszánsz kor költői közt vannak olyanok, akik szép számmal használtak római mitológia alapot. Közéjük tartozik Janus Pannonius, Petrarca, Boccaccio és mások. A reneszánszon belül a humanizmus mutatott nagyfokú érdeklődést az antik hagyaték iránt. A reneszánsz művészet egyik legfontosabb jellemzője a

görög-római kor megismerése és értelmezése. A kor humanistái olyan eszményekre leltek az antik irodalomban, amelyek teljesen megfeleltek humanista elképzeléseiknek. A humanisták törekedtek az antik filozófia és a keresztyén teológia összehozására. Általuk megkezdődött az antik örökség tudományossá tétele. A reneszánsz korának irodalmára a legnagyobb hatást Cicero tette. A XV. századtól az írók az ő műveiből tanultak prózai jellegű szövegeket írni, egész Európa íróinak lett a példaképe (Szerb 1941a: 93).

A klasszikus görög irodalom hatása a modern irodalomra nyilvánvalón kitűnik. A klasszikus irodalom és mitológia számos alakja jelenik meg Dante Alighieri *Isteni színjátékában*. Plutarkhosz *Életek* című műve nagy hatással voltak William Shakespeare-re, és a *Julius Caesar*, *Antonius és Kleopátra*, valamint a *Coriolanus* című tragédiák fő forrásaként szolgáltak. Shakespeare *Tévedések vígjátéka* és *A tizenkettedik éjszaka* című vígjátékai nagymértékben merítettek a görög-római új komédia témáiból. Eközben Shakespeare *Athéni Timon* című tragédiáját Lukianosz egyik története ihlette, *Periklész*, *Tírusz hercege* című vígjátéka pedig a John Gower *Confessio Amantis* című művében található *Apollóniosz*, *Tírusz hercege* című ókori görög regény adaptációján alapult (Reardon 1989: 737).

Az egyik legnagyobb visszakanyarodást az antikvitás időszakához a barokk korban figyelhetjük meg. Mint már említve lett, az ókorban kialakult az irodalom három nagy műneme: az epika, a líra és a dráma. A barokk kori író visszanyúlva az ősökhez újra feléleszti az eposzt, a tragédiát, az antik típusú vígjátékot, a pásztorjátékot és még néhány antik lírai műfajt is. Az epika legnépszerűbb műfaja az eposz volt, úgy tűnik, hogy a magasztos hősköltemények sora még nem járt le az antikvitás befejeztével. A barokk irodalomban a katolikus egyház megújulása volt az uralkodó, de a protestáns egyház sem maradt el sokkal mögötte. A kor irodalmi tekintetben visszanyúlik az ókorba és átveszi az eposzt. A XVI. században újra hódítottak a mitologikus hősköltemények. Tasso *Megszabadított Jeruzsálem* eposzát az egész keresztyénség hőskölteményének tartják (Szerb 1941b: 14). John Milton két eposza *Elveszett paradicsom*, *A megtalált paradicsom* a barokk kor heroizmusát, mitológiáját és a mély vallásosságát tükrözik (Babits 1959: 263-264) (Osztoivits 2003a).

Az epika mellett a dráma is képviseltette magát a XVI. században, igaz nem olyan mértékben. A drámák itt már vallásosságot, lovagi erényeket mutattak be. Az előadások végén a hős lovag győz, mivel a lovagi erényeknek megfelelően élt és becsületes volt. A műnem inkább Spanyolországban hódított a barokk ideje alatt (Szerb 1941b: 13). A barokk lírája már nem volt annyira képviselt. Az eposzírók és néhány költő igaz írt a kor hangulatának megfelelő lírai alkotásokat, ám ezek nem ragadtak meg a köztudatban.

Az örökség egy olyan kincs, amely szülőről gyerekekre száll. Nagy múltú ereklje, amelynek számtalan, szerteágazó története van, amelyre ránézve a múlt erőteljesen beszippant és elringat. Ezt érezte a klasszicista ember is. A XVII-XVIII. században a klasszicizmus bont szárnyat, amely azt képviseli, hogy a múlt, ezen belül az ókori görög-római világ a követendő példa. Művészek hada sereglett a két nagy országba, Olaszországba és Görögországba, hogy pillantást vessenek az ókor megmaradt műemlékeire. Fokozta a hatást, hogy akkor indult meg több neves város ásatása is, amely kellőképpen felkeltette az antikvitás után vágyódó írók, költők, a művészek kíváncsiságát. Egész Európa lázban égett az antik hagyatéktól, amely nemcsak az épületekben, szobrokban elevenült meg, hanem az irodalomban is (Szerb 1941b: 64-65) (Babits 1959) (Pál 2005). A művészetben leginkább a római kultúrára támaszkodtak, ugyanakkor voltak olyan nemzetek, amelyek a görög kultúrát részesítették előnyben. Az irodalomban kötött, merev szabályokat alkottak meg, melyek célja az volt, hogy minél jobban hasonlítsanak az elkészült művek az antikvitás kifogástalan műremekeihez. A klasszicista emberek a természetet utánozták, de csak azt, ami szép. Az írásokra jellemző volt a nyugodtság, ésszerűség és az átláthatóság. A legtöbbet használt műfajok az eposz, az államregény, a satirikus regény és a tragédia volt. A komédia, az episztola, az elégia, a tanmese, az esszé szintén fontos és kedvelt műfajokká válnak. Az óda is megtisztelő figyelmet kap, annak „horatiusi” képében, azaz a bölcselkedő ódák válnak széleskörűen elfogadottá (Osztoivits 2003b). A klasszicista dráma jellemző konfliktusa a rendkívüli szenvedély és az eszmei kötelességtudat küzdelme. A komédia az észérveknek ellentmondó embert állítja a középpontba. John Milton *Elveszett Paradicsom* című epikus költeménye a két homéroszi eposzhoz hasonló stílusban íródott. Gyakran utal a klasszikus irodalom és mitológia alakjaira, és szimbólumként használja őket a keresztény üzenet közvetítésére (Babits 1959: 263-264). Lukianus *Egy igaz történet* című műve részben Jonathan Swift *Gulliver utazásai* című regényének ihletője volt. Az 1867-ben megjelent, a görög mitológiáról szóló *Bulfinch's Mythology* című könyvet, amelyet a közönségnek szántak, Carl J. Richard „az Egyesült Államokban valaha kiadott egyik legnépszerűbb könyvként” jellemezte (Richard 2009: 33).

A klasszicizmus utáni szentimentalizmusban még fellelhető egy-két antik jelleg, amely leginkább mitológiai alakok említésében merül ki. Csokonai Vitéz Mihály: *A tihanyi ekhóhoz* című lírai költeményének mára címében felsejlik egy antik alak Ekhó, a Visszhang. A szentimentalizmus után csend lett. A romantika korszaka köszöntött be, amelyben az antik világ fénye halványulni látszott. A korszak középpontjában a szabadság iránti vágy, az önkifejezés állt. Gyakoriak voltak a kevert műfajok is, amelyek ellentmondtak az antikvitás

kötött elveinek. A romantika után a realizmus a valóságábrázolást tette a legfőbb erénynek. A vallás visszahúzódott, az átlagember élete, annak egyszerűsége vált a művészetek központi mivoltává. Az irodalmi művek az emberek hétköznapijairól szóltak, a festők a munkálatokat, az emberi életeseményeket vetítették vászonra, az építészet pedig a letisztultság jegyében működött. A naturalizmus a valóság egyik ábrázolásmódja, amely tökéletesen megfelel a „kegyetlen valóság” értelmének. A naturalista írók a legapróbb pontig mindent leírtak, amit láttak, élethűvé téve az egész alkotást (Szerb 1941b: 308). A szecesszió a díszítettségre figyelt. A bonyolult ábrák, minták összevisszasága elvarázsolta az embert. Az impresszionizmus költői metaforát, szinesztéziát használtak lírai műveikben, amelyekben pillanatnyi képeket ragadtak meg és írtak le. A huszadik század beköszöntével új irodalmi irányzatok léptek az előtérbe. Sokuk feladata a polgárpukkasztás, a szemléletesség volt. Expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus, szürrealizmus és más irányzatok közös megnevezője az avantgárd lett. A különböző irányzatok célja a figyelemfelkeltés, a szokásostól való eltérés volt. A XX. század első felét irányító korszak a második világháborúval véget ért. Ezt követte a posztmodern korszak, amely még most is tart. A posztmodern időszak az 1970-es években bontakozott ki teljesen. A modernizmus utáni korszak megnevezése, amely a reneszánszsal vette kezdetét. „A posztmodern lényege tehát az, hogy megkérdőjelezi a szubjektum önazonosságát, illetve az egységes, abszolút érvényű világmagyarázó elvek létét (lásd ad hoc szókapcsolatok). A világ többértelmű, heterogén, önellentmondásos.” (Osztoivits 2003c). Általános kép lett az időszakban a kétségbeesés, a jövő bizonytalansága, amely sok író, költő fantáziáját indította be. Az irodalom posztmodern jelenségei: különféle szövegek közötti kapcsolatok létrejötte (például a hasonlóság, az utalás), a szövegtípusok keverése, a nézőpontok és hangnemek cserélgetése (Osztoivits 2003c). George Bernard Shaw *Pygmalion* című darabja az ókori görög Pygmalion-legenda modern, racionalizált újragondolása. James Joyce *Ulysses* című regénye, amelyet a kritikusok a modern irodalom egyik legnagyobb műveként emlegetnek, Homérosz *Odüsszeiájának* modern Dublinban játszódó újramesélése. A huszadik század közepén élt brit író, Mary Renault számos, a kritikusok által elismert, az ókori görög irodalom és mitológia által ihletett regényt írt, köztük *The Last of the Wine* és *The King Must Die* címűeket (Habib 2005).

Még azokban a művekben is, amelyek nem tudatosan merítenek a görög-római irodalomból, a szerzők gyakran alkalmaznak az ókori Görögországból származó fogalmakat és témákat. Különösen az Arisztotelész *Poétikájában* megfogalmazott gondolatok voltak hatással nyugati írók és irodalomkritikusok nemzedékeire. A középkorban Averroes

Poétikájának arab nyelvű változatának latin fordítása volt elérhető. A ma is használatos görög irodalmi fogalmak közé tartoznak a következők: katarzisz, ethosz, anagnorisz, hamartia, hubrisz, mimézis, mítosz, nemezisz és peripeteia (Habib 2005) (Pál 2005).

A gyerekek számára azok a legfelkapottabb történetek, amelyekben harcolnak, szerelmesek lesznek, fantasztikus motívumokkal van tele, egy szóval olyan művek, amelyek izgalmasak. Az antik világból fennmaradt két Homérosznak tulajdonított eposz, az *Iliász* és az *Odüsszeia* megfelel eme „gyermeki követelményeknek”. Az előbbi hősköltemény máris egy szerelmi násszal, esküvővel kezdődik és egy újabb szerelmi szállal Párizs és Heléna megszőkésével válik izgalmassá. Az *Odüsszeia* pedig a kalandozások hosszú sorát kínálja az olvasóknak. Odüsszeusz hánykolódás a Földközi-tengeren és kalandjai a különböző szigeteken megragadják a képzeletet (Devecseri 1980). A XXI. század írói között, akik gyermekeknek szánják regényeiket, a mitológiai alakok vannak előtérbe helyezve. Ma már ritkaságba számít egy eposz megjelenése, a regények, novellák olvasottabbak. A görög mitológia is „alkalmazkodik” a korokhoz. Rengeteg olyan regény született, amely feldolgozza az antikvitás mítoszainak történéseit, modern köntösbe öltöztetve azokat. Zalán Tibor: *A rettentő görög vitéz* című művében Thészeusz kalandjait dolgozza át, hogy élvezhető, s egyben tanulságos legyen a mai gyerekek számára. Rick Riordan: *Görög istenek* és *Görög hősök* szintén az egész görög mitológiát dolgozza fel saját stílusában (Balogh 2020).

A XXI. század irodalmát nehéz egységesen leírni. Sok ága és típusa van, amelyek egyidejűleg jelennek meg az irodalomban. A század mára a technológiai fejlődésnek szenteli magát és így a fiatalok irodalom utáni vágya nagyot zuhant, idejüket, fantáziájukat lekötik a közösségi oldalak. Mindazonáltal ez nem jelenti azt, hogy az irodalom az elmúlás időszakát éli. Körbenézve a század fiataljai közt feltűnnek a „könyvmolyok”, olyan személyek, akik az irodalom világában érzik jól magukat. A műfajok sokszínűsége lehetővé teszi, hogy mindenki megtalálja magának a hozzá legközelebb álló stílust, a témák változatossága pedig a legkedveltebb tematikák egész sorát kínálja. A században tematikai sokszínűsége hozzájárul az ókori témák felújításához. Az antikvitás irodalmát nagyban befolyásolta a mitológia. Mind a görög, mind a római kultúra gazdag mitológiai gyökerekkel rendelkezik, amelyet máig nem felejtenek el. Az érdekes történetek megragadják az ember figyelmét, ezáltal ihletet adnak a személynek különböző történetekhez. A XXI. században az amerikai kultúra globális térhódításával az amerikai irodalom is hatalmas népszerűségnek örvend világszerte, s ezúton felhasználva az ókori emlékeket, ám ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy csak az amerikai irodalom művei tartják az antikvitás örökségét, hanem minden

olyan író, költő, szerző munkája, aki felismeri a korszak kincseiben rejlő értéket, s felhasználva azokat közelebb hozzák a kort mindazokhoz, akik látni, olvasni, érteni akarják az antikvitás báját.

II. FEJEZET

AZ ANTIK TÉMA NÉPSZERŰSÉGÉNEK VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLAI DIÁKOK KÖRÉBEN

2.1. Rick Riordan élete és munkássága.

Szakedolgozatom teljes címe „Az antik téma időszerűsége egy XXI. századi ifjúsági regénysorozatban. Rick Riordan: *Az Olimposz Hősei* című sorozat tükrében”, így relevánssá válik, hogy az adott ifjúsági sorozat is elemzésre kerüljön. A munka alanyát képező Rick Riordan egyike azon íróknak, akik az ókori mitológia és a jelenkor közti hidat képezik, akik közelebb hozzák az antikvitást az utókor, főleg az ifjúság felé. Bátran nevezhetjük őt a XXI. század mitológiai nagykövetének, aki nemcsak a görög és a római mitológiát sajátította el, de a skandináv, egyiptomi mítoszokban is jártas.

Az író, teljes nevén Richard Russell Riordan Jr. 1964. június 5.-én született a texasi San-Antonio városában, ahol egész gyerekkorát eltöltötte. Az Alamo Heights középiskolában érettségizett, és először a North Texas State University zenei programjára járt, mert gitáros akart lenni. Átiratkozott az austini Texasi Egyetemre, ahol angol és történelmet tanult. A San Antonio-i Texasi Egyetemen szerzett tanári képesítést ezekből a tantárgyakból. Nyolc évig tanított angolt és társadalomismeretet a San Franciscó-i Presidio Hill Schoolban. Szülővárosa és San Francisco környéki iskolákban kezdte a tanítást. Szívvel-lélekkel tanította a gyerekeket, mert elmondása szerint hozzájuk ért a legjobban (Riordan 2008a). Rick 1985-ben, a pár közös születésnapján vette feleségül Becky Riordant. Két fiuk van, Haley és Patrick. San Antonióból 2013 júniusában költöztek Bostonba, mert idősebbik fiuk, Haley Bostonban kezdte meg a főiskolát (Riordan 2013).

Az olvasói társadalom korosztálytól függetlenül Haley-nek köszönheti Rick Riordan legsikeresebb sorozatának megalkotását és papírra vetését. A történetet maga az író mondja el a Hyperion Books for Children kiadó egyik interjújában. Még mielőtt az egész mitológiáról szóló könyvírás elkezdődött volna, Rick-nek már volt egy kiadott könyvsorozata a *Tres Navarre* című krimi sorozat, amely San Antonióban játszódik. A mitológiai iránti vágya még az iskolában elkezdődött, s az egyetemen folytatódott. Az angol irodalom és a történelem kötelékében Riordan egyre jobban elmerült a mitológia világában, s végül kisfiának szokásos esti mese helyett mítoszokat mesélt. A kis Haley is rendkívüli érdeklődést mutatott a görög isteni világ, a hősök és szinte lehetetlen küldetések felé. A fiút

diszlexiával és ADHD-val diagnosztizálták, amely nagyban megnehezítette neki a tanulást. Az apja minden este mesélt neki, de ezek a történetek sem tartanak örökké. Miután Rick kifogyott a mítoszokból Haley arra kérte, hogy alkosson meg ő maga egyet. A fiú kérésére Riordan gyorsan kitalálta Percy Jackson karakterét, és elmesélte Haleynek, hogy „(Percy) a mai Amerikában keresi Zeusz villámát” - mondja Riordan. „Körülbelül három éjszakába telt, amíg az egész történetet elmeséltem, és amikor végeztem, Haley azt mondta, hogy könyvet kéne írnom belőle.” - meséli Rick Riordan a Hyperion Books for Children interjújában (Interview with Rick Riordan by Hyperion Books for Children 2007). Sűrű időbeosztása ellenére Riordannak sikerült időt szakítania arra, hogy megírja az első Percy Jackson és az Olimposziak könyvet, *A villámtolvajt*. Riordan a fia iránti tiszteletből úgy döntött, hogy Percy karakterét olyan tulajdonságokkal ruházza fel, amelyek közel állnak hozzá. „Azzal, hogy Percy ADHD-s és diszlexiás lett, tisztelegtem az összes olyan gyerek előtt, akit ismertem, és akinek ilyen problémái vannak” - mondja Riordan – „Nem rossz dolog másnak lenni. Néha ez a nagyon-nagyon tehetséges ember jele. Ezt fedezi fel magáról Percy *A villámtolvajban*.” – folytatta az író az interjújában³. A sikeres első könyvet négy további követte, amelyek világhírnevet szereztek az írónak. Igaz, hogy a krími sorozat a *Tres Navarre* az összes krími nagydíjat elnyerte (Mystery Writers of America. Best Paperback Original) (Smith 2021), de igazi hírnevet a görög mitológián alapuló *Percy Jackson és az Olimposziak* sorozat hozott. Az amerikai regényíró a görög mitológián alapuló *Percy Jackson és az Olimposziak* című könyvsorozattal lépett be az irodalom fantáziadús világába. A könyvsorozat öt részből áll, melynek kalandjait a görög mitológia alakjai inspirálták. A részek a következők: *A Villámtolvaj*, *A Szörnyek Tengere*, *A Titán Átka*, *Csata a Labirintusban*, *Az Utolsó Olimposzi*. Rick Riordan könyveit több mint negyvenkét nyelvre lefordították, melyek több mint harmincmillió példányban keltek el csak az Amerikai Egyesült Államokban (Lodge 2011). 2011-ben a gyerekek megszavazták számára a *Children's Choice Book Award for Author of the Year*, azaz az Év Gyermekkönyvszerzője díjat („Children's Choice Book Awards Winners Announced!”. Children's Book Council 2011). A sikeren felbuzdulva Rick úgy döntött, nem hagyja veszni a mitológia ágát és megalkotta a folytatást *Az Olimposz Hősei* sorozatot. Szintén öt könyvből álló sorozat már némely formában eltér az első sorozattól. Míg *A Percy Jackson és az Olimposziak* teljesen csak a görög mitológiára alapult, addig *Az Olimposz Hősei* sorozatban mind a görög, mind a római mitológia aktív szerepet játszik.

A neves író Egyiptom mitológiájából is merített, amelynek gyümölcse a *Kane krónikák* (*A Vörös Píramis*, *A Tűztrónus*, *A Kígyó Árnyékában*). A trilógia az egyiptomi

hitvilágba kalauzolja el olvasóját, ahol egy testvérpár segítségével megküzdhet a gonosszal. „Uncle Rick” a mitológia tanára északra is elvezeti olvasóit *Magnus Chase and the Gods of Asgard (The Sword of Summer, The Hammer of Thor, The Ship of the Dead)* még le nem fordított trilógiájával, amelyben az északi istenek kerülnek „terítékre”.

2.2. Az Olimposz Hősei.

A könyvsorozat már tágabb értelemben dolgozza fel a mitológia világát. Mint már megszokhatták az író könyveinek olvasói, Riordan itt is feleleveníti, milyen kapocs is köti össze a mitológia és a XXI. század világát. Mivel a most már nem csak a görög istenek mutatkoznak meg, hanem tudathasadás folytán a római alakjuk is, az olvasó betekintést nyerhet egy olyan világba, ahol római félistenek élnek. A könyvekben erősen megmutatkozik a római civilizáció hatása, hiszen a Jupiter Táborban, amely a római félistenek otthona, minden eszköz, minden épület, minden rendszer az eredeti, ókori római mintát követi. A kiképző tábor mellett található Új Róma városa is, amely leírásában feleleveníti a kor csodaszép építészetét és művészetét. Természetesen az egész helységet itt is elfedi a Köd, amely az író által kitalált jelenség, mely eltakarja a halandók szeme elől a mitikus világ személyeit és lényeit, hogy egyben meg is védje őket. Riordan könnyedén összeolvasztja a mitológiai és a modern világot, ám feléleszti az általános konfliktust a görög és a római világ között, amely a félistenek egymás felé mutatott ellenségeskedésében mutatkozik, amelynek oka egy ősrégi lopás. A két tábor találkozásával, amelyet Héra istennő terve valósított meg és majdnem pusztított el, az istenek személyisége meghasad: egy görögre és egy rómaira. Erre a hasadásra az író frappáns választ ad már az első könyvsorozat első részében *A Villámtolvajban*, valamint *Az Olimposz Hősei* első könyvében *Az Elveszett Hősben*. A görög mitológiai világ egyik jellemvonása, hogy vándorol. Mindig a világ legerősebb birodalmához csatlakozik, és ott terjeszkedik. Az időszámításunk előtti időkben a Görög Birodalom volt a leghatalmasabb társadalom ezért ott kezdődött el a világ megteremtődése. A birodalmi pozíciót később a Római Birodalom vette át és az istenek „odaköltöztek”. Minden istennek meglelt a római alakja, mind Zeusznak Jupiter, Hérának Juno, Árésznek Mars és így tovább. A birodalom „leváltásával” az isteneknek új jellemük született. A Római Birodalom nem volt olyan békés, mint a görög volt. Számukra a harcászat első számú cselekvés volt, tehát harcias nép révén az isteneik is harciasak lettek. Ezért vannak a római istenek legtöbbször római páncélatban ábrázolva. Ahogy a Római Birodalom széthullott a mitológia világa a következő nagyhatalomhoz pártolt, majd az azt

követőhöz és a XXI. században így jutottak el az Amerikai Egyesült Államokba. Az Olimposz (nem a hegy, hanem az istenek otthona) az Empire State Building tetejére, a hatszázadik emeletre költözött, az Alvilág bejáratát Los Angelesben kell keresni, míg Poszeidón uralja a vizek egészét, amely a kontinenst körbeöleli. Az istenek megtartották görög mivoltukat a században, ugyanakkor „modernebbek lettek”. Hermész, az istenek hírnöke TV adót és postai üzletláncolatot működtet, Aiolosz, a szelek istene felel az öt percenkénti időjárás jelentésekért, Aphrodité biztosítja a folyamatos szerelmi drámákat, míg Árész tovább élteti a háborút. Minden isten a „munkájához” hű modernkori elfoglaltságot szerzett magának, beolvadva az emberi civilizációba (Riordan 2014) (Riordan 2008b).

A második könyvsorozat szintén öt részből áll, amelyek a következők: *Az Elveszett Hős*, *Neptunus Fia*, *Athéné Jele*, *Hádész Háza*, *Olimposz Vére*. Riordan felvonultatja bennük a már jól ismert karaktereket, ám a hangsúly az első és második könyvben még az új szereplőkre reflektál. A római világ bemutatkozásával új bonyodalmakkal és egy még pusztítóbb ellenséggel kell a félisteneknek szembesülnie.

Az Elveszett Hős cím utal egyből a könyv fő konfliktusára, egy, pontosabban két elveszett főistenre, a már méltán híres Percy Jacksonra és a római Jupiter Tábor ékére, legerősebb harcosára, Jason Grace-re. A könyv viszont már új módszerrel íródott. Míg az első könyvsorozat Percy szemszögéből lett megírva, a második már karakterenként mozog, tehát több szemszöggel is megismerkedik az olvasó. Az első könyvben Jason Grace, az amnéziás római fiú, aki Jupiter fia, bekerül a görög Félvér Táborba, Piper McLean, Aphrodité lánya és Leo Valdez, Héphaisztosz fia a főhősök. A második könyvben újra megjelenik Percy Jackson, Poszeidón fia, aki szintén amnéziás és csak szerelme nevére emlékszik, s kalandjaiban segítségére siet Hazel Levesque, akinek halottnak kéne lennie, de mégsem az, és Pluto lánya, valamint Frank Zhang, akinek bonyolult családfája, az ókori görög Poszeidónleszármazottaktól kezdve, a kínai római telepeseken át, a kanadai vérvonalon keresztül tart, s végül összességében ő Mars fia. A harmadik könyvben már mindannyian találkoznak és együtt indulnak el az eredeti Görögországba és Olaszországba, hogy megállítsák Gaia, a földistennő felébredését, amely a világ végéhez vezetne. A negyedik könyv az, amely az összesérzelmet mozgósítja, s felében az Alvilág mélyén, a Tartaroszban, s felében a felszínen játszódik. Az utolsó könyv a fondorlatos tervek, az okok és az összedolgozás műve, amely méltó befejezést ad a könyvsorozatnak, s egy elvarratlan szálát is hagy egy következőhöz, az *Apollón próbái* című ötrészes könyvsorozathoz, amelynek részei *Az Elveszett Orákulum*, *A Sötét Prófécia*, *A Lángoló Labirintus*, *The Tyrant's Tomb* és a *The Tower of Nero*.

A szakdolgozat témakörének megfelelő kibontása érdekében felmérésre került Kárpátalja iskoláinak diákjai körében az antik téma időszerűsége egy kérdőív kitöltésével.

2.3. A kutatás körülményei.

Az antik téma egy XXI. századi ifjúsági regényben izgalmas ötvözetnek tűnik számomra, az olvasókra gyakorolt hatását egy kérdőív segítségével próbáltam felmérni olyan módon, hogy eredeti antik szövegeket és a vizsgált regény részleteit kellett értékelniük a kitöltőknek.

Az Ukrajnai Oktatási és Tudományos Minisztérium által jóváhagyott tanterv szerint a magyar oktatásban részt vevő diákok már az 5. osztályban betekintést nyernek az antik irodalomba. A kutatás célcsoportja az 5.-7. osztályos diákok voltak, akik magyar tannyelvű oktatásban részesülnek.

A kutatás eszközének a kérdőív lett választva, amelyet a Google Űrlapok nevű program segítségével készítettem el, s amely felosztása a következő: először a válaszadók nem szerinti majd korosztály szerinti felmérése történik, majd az olvasás népszerűségéről és a diákok olvasási szokásairól érkeznek kérdések. Ezt követően két szakasz lesz látható, amelyből az első az Értsem!, amely arra kéri a kitöltőket, hogy 1-től 5-ig terjedő skálán pontozzák véleményük szerint, mennyire érthetők a kivett részletek, amely mind Rick Riordan: *Az Olimposz Hősei* című könyvsorozatából, mind Homérosz két eposzából, az *Iliászból* és az *Odüsszeiából* tartalmaz részleteket. Az antik részletek annak függvényében lettek kiválasztva, hogy ezeket az eposzokat a diákok már hallhatták és tanulhatták. Az amerikai író által írt részleteket gondos válogató munka során választottam ki, ismerve a sorozat öt könyvének történéseit. Fő szempont volt a kérdőív első szakaszának értelmében a kivett részletek jól érthetősége, könnyed nyelvtani struktúrája. Ebben a szakaszban összesen 10 részlet látható és értékelhető. A második szakasz a Hogy tetszik?, amely a diákok véleményét méri fel a választott részletek szórakoztató jellegéről. A feladat ugyanaz, mint az első szakasz esetében, s itt is 10 részlet kerül pontozásra a már említett művekből. A részletek kiválasztása közben igyekeztem humoros részeket választani, amelyek elnyerhetnék a diákok tetszését.

A kérdőívet Kárpátalja számos iskoláiból töltötték ki a diákok, akik reprezentálják mind a középiskolákat, mind a líceumokat és gimnáziumokat. Összesen 115 válasz érkezett, amelyek összegyűjtése novembertől márciusig tartott.

2.4. A kutatás eredményei.

A kérdőív első kérdése megvizsgálja a diákok nem szerinti csoportját, a második pedig korosztályukat. Az eredmények azt mutatják, hogy a kérdőívet 73 lány és 42 fiú töltötte ki, s a kitöltők többsége 12-13 éves, amely 59 kitöltést jelöl. A második nagy korosztályi csoport a 10-11 évesek, akiktől 56 válasz érkezett. A kérdés aktualitása abban rejlik, hogy felmérje a témához releváns korosztályt, amely az 5. osztálytól a 7. osztályig tartó diákokat jelöli. A korosztály aktualitása a minisztérium által jóváhagyott irodalom tanterv okán lett kiválasztva. A tanterv szerint a diákok az integrált irodalom órák keretein belül már 5. osztályban elkezdnek megismerkedni az antik irodalommal, mivel ebben az osztályban hallanak először Arisztotelészről és Aiszóposzról. Ezt követően a hatodik osztályban a mitológia és a mítoszok témakörével ismerkednek meg, amelyek során mind görög, mind római mítoszokat tanulnak meg, mint Prométheusz vagy épp Romulus és Rémus történetét. A hetedik osztályban már az antik fennmaradt eposzokkal, az Iliással és az Odüsszeiával ismerkedhetnek meg a tanulók. Tehát, ezért a 10-13 éves korosztály került felmérésre.

Az olvasási szokások felmérésének kérdéseire adott válaszokból az derül ki, hogy a megkérdezett diákok 84%-a szokott olvasni, amely jelen esetben 97 megkérdezett diákot jelent, amely alapján levonható a következtetés, hogy az olvasás még mindig nagy presztízsű. Megvizsgálva nem szerint az olvasottság mértékét az vehető észre, hogy mind a fiúk, mind a lányok arányát tekintve többen szoktak olvasni. Figyelembe véve az aránypárokat, amely a fiúk esetében a megkérdezett 42 fiúból 29 szokott olvasni, amely a megkérdezettek 69%-át jelöli, 13 pedig nem. Ugyanilyen aránypárt felállítva hasonló eredményt kaphatunk, mivel a megkérdezett 73 lányból 68 jelölte azt, hogy szokott olvasni, amely 79%-ot jelent, és csupán 5-en írták, hogy nem szoktak. Ezeknek az adatoknak a segítségével arra a következtetésre lehet jutni, hogy az olvasás még mindig nagy népszerűségnek örvend a fiatalok körében, s főképp a lányok körében. A korosztályi felosztást tekintve érdekes eredmények érkeztek, mivel a következő adatok érkeztek: 50 diák szokott olvasni a 10-11 évesek közül és 47 diák szokott olvasni a 12-13 évesek közül, amely százalékosan azt jelenti, hogy a 10-11 éves diákok 89%-a és a 12-13 évesek 80%-a szokott olvasni, amely ilyen formában csökkenő tendenciára utal az olvasás népszerűségét illetően.

A következő hasonló tematikájú kérdés felbecsüli, hogy a diákok elolvassák-e a kötelező olvasmányokat. A válaszokból az az összegzés vonható le, hogy a diákok 49%-a elolvassa azokat, s 48%-a nem mindet, tehát az előírt olvasmányokat többségében elolvassák. Korosztályi csoportosítás szerint az figyelhető meg, hogy arányosan igen csekély

eltérés mutatkozik a két korosztály kötelező olvasmányokat érintő szokásáról, mivel a 10-11 évesek 96%-a, a 12-13 évesek pedig 97%-a olvassa el a legtöbb a kötelező művet.

A hobbi szintű olvasás ugyanakkor eltér, mivel nem csak a kötelező olvasmányokra reflektál, hanem minden másra, amelyben a diákok kedvüket lelik. Az ötödik kérdés eredménye szerint a megkérdezett diákok 74%-a olvas hobbi szinten, tehát más könyveket is. A hatodik kérdésben kifejtették, hogy milyen más könyveket olvasnak, amelyek zömében kortárs irodalmi művek és olyan népszerű műfajok érkeztek válaszként, mint a fantasy, kaland, krimi, ifjúsági vagy épp lányregények.

Ezt követi a kérdőív első olyan része, amely a vizsgált művek megértését célozza.

Az első részlet Rick Riordan könyvsorozatának második könyvéből való, amelyben a háború istene Árész mutatkozik meg római alakjában, tehát Marsként. Az alábbi diagramon látható, hogy a válaszadók többsége a pozitív irány felé hajlott, tehát inkább értette a részletet, mint sem. Ennek értelmében a megkérdezett 115 diákból 90-en megközelítőleg megértették ezt a részletet, amelynek oka lehet, hogy a diákok felismerték Romulus és Rémus nevét, akik mítoszát elolvashatták tankönyvükben.

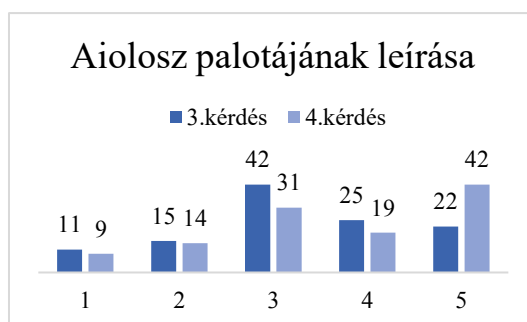

A második kérdés szintén az említett kortárs író egyik könyvéből, az *Olimposz Véréből* származik, amelyben a főhősökhöz Athén legelső királya látogat el. A válaszok hasonlóan az elsőhöz pozitív tendenciát, mivel 87 válasz érkezett, amelyek a skála *teljesen érthető* ága felé húzódnak, amely az író és könyvsorozata könnyed nyelvezetére utal.

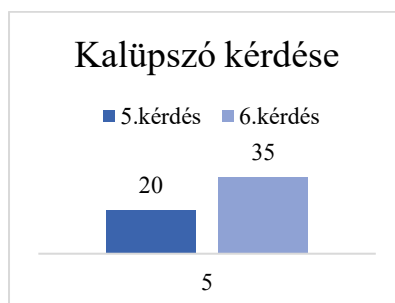

A harmadik kérdésben már az *Odüsszeiából* kivett részletet olvashatták a diákok, amelyben Odüsszeusz és társai először látják meg Aiolosz, a szél isten égi, lebegő palotáját. Ám a negyedik kérdés szintén a palota leírásáról szól, de Rick Riordan kortárs regénysorozatából. Összehasonlítva, mindkettőre inkább pozitív tendenciájú válaszok

érkeztek. Elsőként Homérosz eposzát megvizsgálva az derül ki, hogy a diákok 77%-a, tehát 89 diák választotta azt, hogy inkább érti a kijelölt szakaszt. A kortárs regény részletének esetében ez a szám felugrik 92-re, amely 80%-ot jelent. Ugyanakkor, ha megnézzük az alábbi diagramot észrevehetjük, hogy a harmadik kérdés esetében a számok csökkennek az 5. pont felé haladva, míg a négyes kérdés esetében növekszenek. A kérdés értelmében a legrelevánsabb válaszlehetőség az 5., amely azt jelenti, hogy teljesen érthető az adott részlet, s ennek függvényében a válaszok meglehetősen eltérők. A harmadik kérdésre az ötödik pontot 22-en választották, míg a negyedik kérdésre 42-en, amely azt tükrözi, hogy a kortárs író regényét a diákok emészthetőbbnek találták.

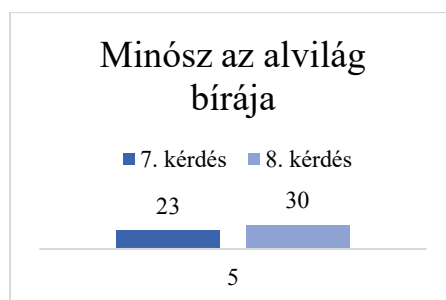

A következő kérdéspáros, az 5. és a 6. kérdések Kalüpszó nimfával foglalkoznak, akinek személyiségéről két különböző leírás látható a két kérdésben. Homérosz eposzában a nimfa gonosz és szándékosan tartja ott Odüsszeuszt a szigeten, míg Rick Riordan regényében a nimfa jólelkű és segítőkész, s a szigeten maradásának okát átokkal magyarázza. A diagramon látható az eredmény, amely szerint mindkét esetben pozitív válaszok érkeztek, mivel összességében az ötödik kérdésre 82 felelték azt, hogy többnyire értik a részletet, a hatodik kérdésre pedig 88-an válaszoltak hasonlóan. Ugyanakkor eltérés figyelhető meg az 5. pont jelölését illetően, mivel az ötödik kérdés esetében 20-an jelölték azt, hogy teljes mértékben értik az *Odüsszeia* részletét, míg a hatodik kérdés esetében ez a szám 35-öt mutat.

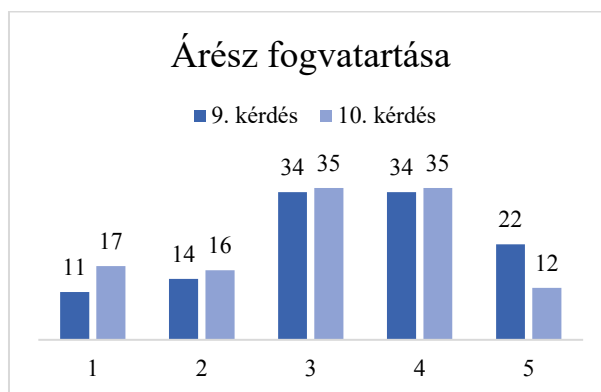

A 7. és a 8. kérdés újabb párhuzamot von az *Odüsszeia* és a Rick Riordan által írt regény negyedik része, a *Hádész Háza*, között, amely témája Minósz alvilági bírászkodása. A két részlet arról szól, hogy Minósz halála után az alvilág bírója lett, s amelyről az antik

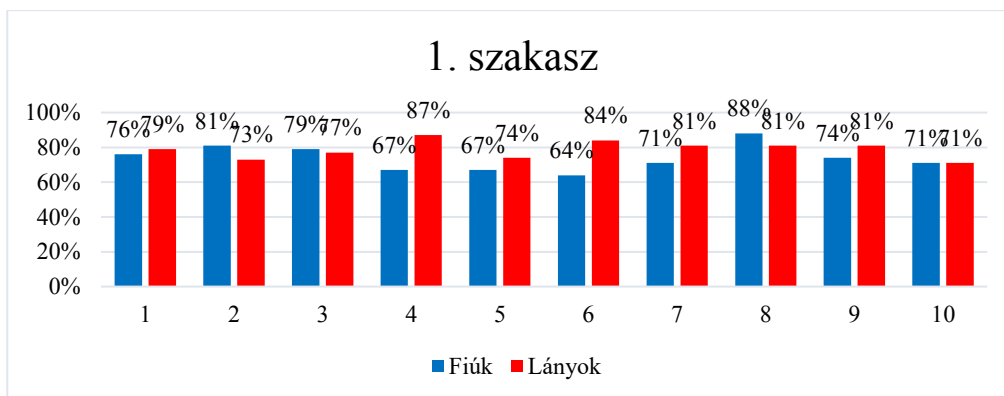
részlet leírását ad, a modern részlet pedig Pasziphaé szavain keresztül szemlélteti a történetet. A válaszok eredményeképp az jött ki, hogy a hetedik kérdésre 89 pozitív jellegű válasz érkezett, a nyolcadikra pedig 96. Így kijelenthető, hogy a diákok mindkét szakaszt megértették, s csupán csekély eltérés mutatkozik a skála 5. pontján, amely szerint a hetedik kérdésre 23 válasz a nyolcadikra pedig 30 válasz érkezett, amelyek a diagramon is láthatók.

A szakasz két utolsó kérdése, a kilencedik és a tizedik Árészt bebörtönzésével kapcsolatos. A kilencedik részletben Rick Riordan regényrészletét, a tizedikben pedig az *Iliász* részletét olvashatták a diákok. Mindkettő arról szól, hogy Ótosz és Ephialtész, két óriás, elfogta Árészt és egy bronzedénybe zárta. Újfént pozitív tendencia figyelhető meg a válaszok tekintetében, amelyek jól láthatók a diagramon. A 9. kérdésre 90 (78%), a 10.-re pedig 82 (71%) pozitív válasz érkezett. Az eloszlás a 3. és a 4. pont esetében szinte alig mutat eltérést, ugyanakkor az 5. esetében a számok eltérnek, mivel a kortárs regényt 22-en, míg az eredeti szöveget 12-en választották teljesen érthetőnek.

Összességében a következő eredményekre lehet következtetni. Elmondható, hogy a beérkezett adatok alapján a diákok megértették mind az antik részleteket, mind a kortárs részleteket. Az alábbi diagramon azt figyelhetjük meg, hogy a diákok nemtől függően mely szövegek értelmezését érezték a legkönnyebbnek:

Jól látható a diagramon, hogy az adatok változatosak. Nem lehet kijelenteni, hogy egységesen a lányok, vagy épp a fiúk, jobban teljesítettek, mivel míg az első kérdésben arányban több pozitív tendenciájú válasz érkezett lányoktól, de a második kérdésben ez az arány változik. Így arra a következtetésre lehet jutni, hogy a kivett részletek mind a lányok, mind a fiúk számára érthetőek és nem okoz nagyobb nehézséget az elemzésük.

A kérdőív első szakaszának végével új szakasz kezdődik, amely azt vizsgálja, mennyire tartják a megkérdezett diákok szórakoztatónak a többnyire új részleteket. Azért lettek új részletek választva, mert az előző szakasz szövegeinél a jól érthetőség volt a fő szempont, ezen újabb szakasz esetében pedig a szórakoztatás. Szintén egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett bejelölni, hogy mennyire tartják a szakaszokat humorosnak vagy érdekesítőnek.

Az első kérdés Rick Riordan sorozatának 5. részéből, *Az Olimposz Véréből* való, amelyben a főhősök tudomást szereznek Pelopsz hercegről és történetéről. A részletet a diákok 88%-a (101) tartotta szórakoztatónak, amely egy meglepően pozitív mutató. A válaszokból az derül ki, hogy többségében az 5. pont, tehát a *teljesen igen* áll prioritásban, mivel 37 jelölést kapott.

A második kérdés hasonlóan bizakodó eredményeket mutat, amely szerint 98 diák találta humorosnak az adott részletet, amely szintén a kortárs sorozat 5. részéből lett kivéve. A részlet Nikének, a győzelem istennőjének szól, mivel óriási tombolásba kezdett Olimpiában, mert a görög-római viszály miatt személyisége kettéhasadt a görög Nikére és a római Victoriára. A beérkezett 115 válaszból 98 szerepel a skála pozitív oldalán, tehát 3 ponttól felfelé, amely azt jelenti, hogy a diákok 85%-nak tetszett a kijelölt részlet. Ennek függvényében hasonlóan az első kérdéshez, itt is az 5. pont dominál a válaszok gyakoriságának tekintetében, mivel 38 jelölést mutat.

A harmadik kérdés már az antik világ felé kanyarodik, mivel Homérosz *Iliászából* tartalmaz egy részletet. A beérkezett válaszok 78% azt mutatja, hogy a diákoknak tetszett a

megadott részlet. Ám viszonylagos eltérést mutat az első kettőhöz képest, mivel itt a diákoknak közepesen tetszett a részlet, tehát se igen, se nem. Azonban a konkrét negatív és a konkrét pozitív válaszok arányának görbéje mégis a pozitív oldal felé billen, amely arány 25 válasz a 46-ra.

A negyedik kérdés részlete egyezik az előző szakasz 7. kérdésével, újfent Minósszal kapcsolatos. A válaszok aránya alapján, amely 115-ből 84 válasz, arra a következtetésre lehet jutni, hogy a szakasz általánosságban elnyerte a diákok tetszését, ugyanakkor érdemes említést tenni a válaszok arányát illetően. A legtöbbször közepesen tetszett a részlet, ám az 5. pont, amely a legbiztosabbnak mondható, 15 választ kapott. Természetesen a konkrét aránypár is arra utal, hogy a diákok szórakoztatónak találták a részletet.

Az 5. kérdés párbeszéde Rick Riordan: *Neptunusz fia* című könyvéből való, amelyben a főhősök épp reggeliznek. A kivett szakasz zömében a diákok 87%-nak tetszett. A skála 5. pontja kimagasló helyen áll 49 jelöléssel, amely arra utal, hogy a diákoknak kifejezetten tetszett a rövid szakasz.

A hatodik kérdés részlete ismerős lehetett a diákok számára, mivel az *Odüsszeia* első sorait idézi, s bemutatja Odüsszeusz történetét. A válaszok szerint a megkérdezett 115 diákból 91-nek nyerte el a tetszését a részlet, talán ismerettsége okán. A kérdés válaszait megnézve hasonlóságot mutat a negyedik kérdéssel, mivel itt is közepesen tetszett a részlet a diákoknak, ám mégis pozitív irányt mutatnak a válaszok, mivel csak 24 negatív jelölés érkezett.

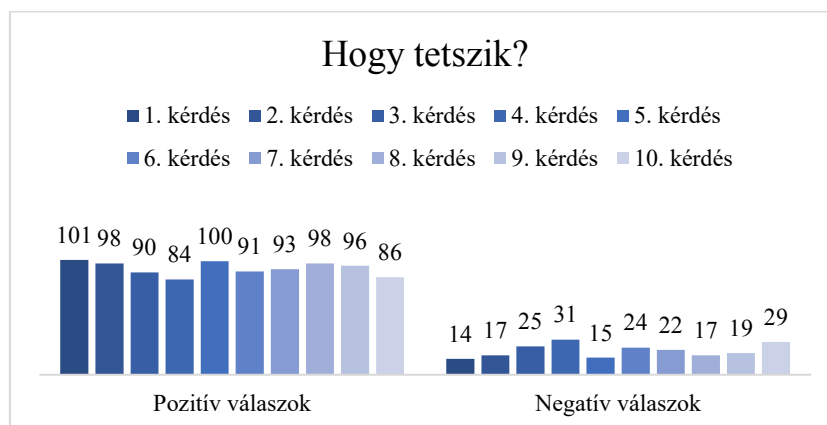
A hetedik kérdés újra Rick Riordan egyik említett művéből, az 5. részből való, s amelyre 93-an jelöltek pozitív választ. A rövid részlet humorosságát a két ütköző kijelentés adja, amely szerint a szereplő jól van, miközben egy óriás meg akarja ölni. A válaszokból adódóan ez az antitézis elnyerte a diákok tetszését. A skála csúcspontját a 4. pont adja, amely pozitív jelentéssel bír.

A nyolcadik kérdésben a kortárs regény első részéből, *Az elveszett hősből* lett kivéve egy szakasz, amely egy sikertelen landolás eredményét írja le. A kérdésre 98 olyan válasz érkezett, amely szerint a diákok humorosnak tartották az adott részletet. A válaszok alapján a részlet határozottan pozitív érzéseket váltott ki a diákokból, mivel a skála legjobb pontját, az 5-t, 38-an jelölték meg.

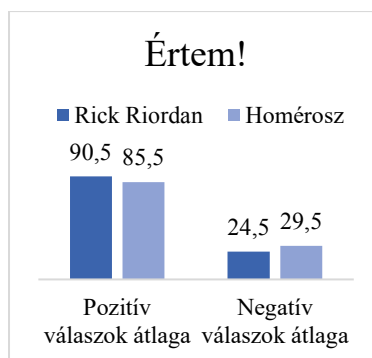
Az utolsó előtti kérdés szintén a modern könyvsorozat első részéből való, s amelyre 96-an jelöltek pozitív tendenciájú választ, amely 83%-ot jelent. A határozott igen 5. pontját nagy fölényben 44-en jelölték meg. Amennyiben a határozott igen alapú válaszokat nézzük, akkor a diákok 64%-a tartotta humorosnak, szórakoztatónak az adott részletet.

Az utolsó kérdés az *Odüsszeiából* való, amelyben újra Kalüpszó nimfa szerepe olvasható, és amelyre 86-an jelölték azt, hogy tetszik nekik a részlet. A válaszok arra a következtésre utalnak, hogy a diákoknak tetszett az adott részlet.

Az alábbi diagramon a második szakasz eredményei láthatók, amelyen összehasonlításra kerül a pozitív és a negatív eredmények száma, s amely jól szemlélteti a fennálló különbségeket.

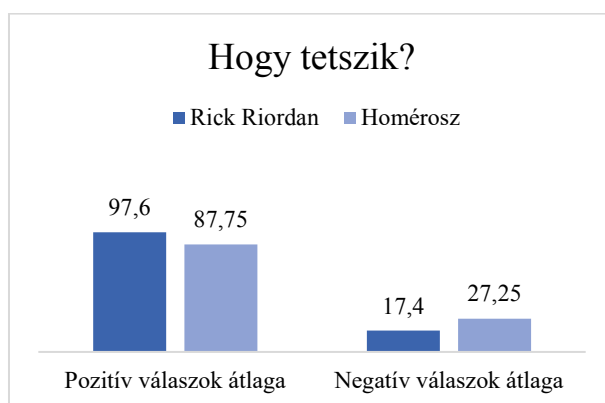

Összességében elmondható, hogy a kutatás igen optimista szemléletre ad okot, mivel jól láthatóan a diákok mind értik, s mind értékelik az antik világgal kapcsolatos műveket, legyenek akár korhűek, akár modern feldolgozások. Ugyanakkor érdemes megnézni és összehasonlítani a különböző korok műveire érkezett pozitív válaszokat. Az alábbi diagramon figyelemfelkeltők az eltérések az első szakaszra vetítve.

A szakasz a kijelölt részletek érthetőségét hivatott megfigyelni. A diákok válasza alapján a Rick Riordan által írt könyvsorozatot átlagosan 90 pozitív válasz jellemzi. A homéroszi eposzokat ezzel szemben pedig 85, amely egyértelműen nem mutat nagy fokú eltérést. A válaszok ezen aránya azt jelentheti, hogy a diákok által reprezentált korosztályok körében a kortárs értelmezések nagy népszerűségnek örvendenének könnyebb nyelvezetük és érthetőségük okán. Azonban a látható kis mértékű eltérés azt jelenti, hogy a diákok élvezik a Homérosz által írt eposzok tartalmát, történéseit is, még ha nyelvezetét nehezebbnek is találhatják.

A második szakasz azt méri fel, hogy ezek a homéroszi eposzok tetszenek-e a diákoknak. A válaszok átlagos eredményét az alábbi diagram mutatja be:

Mint látható, a diákok válaszaiból egyértelműen az szűrődik le, hogy élvezik az antik téma történeteit. Igen kis különbség vehető észre Rick Riordan könyveinek javára, amely szerint a diákoknak 8,5%-kal jobban tetszettek a kortárs változatok, mint az eredeti eposzok.

Mindent összevetve, a megkérdezett diákok kimagasló többségének érthetőek és tetszenek a témakör művei, amely bizonyítja, hogy az antik téma még mindig aktuális.

ÖSSZEGZÉS

Az embereket ma is foglalkoztatja, hogy mi volt régen, milyen volt az élet régen, s ezt bizonyítják az ásatások, amelyek eredménye az ókori kincsek feltárása. Ezek a kincsek, főképp a fennmaradt írott emlékek adják meg a választ az irodalom európai helyszínű kérdésére. Ezek a töredékek engednek bepillantásba az ókor remekeibe, mindazon filozófiai, szépművészeti alkotásokba, amelyekből következtethetünk a kor nívós művészeti életére. Az európai kultúra bölcsőjének nevezett Görögországban az irodalom első szárnyacsapásai még szájról szájra terjedt mítoszok voltak, amelyek az emberi buzgóságnak köszönhetően még máig fennmaradtak s sokakat inspirálnak. Ahogyan az ókorban Homérosz feltehetően megírta két eposzát a görög mitológiára alapozva, vagy ahogyan Vergilius is megírta maga művét a római alapon, úgy ma is születnek olyan művek, amelyek visszaadják a kor fennköltségét és emlékét, amelyet őriznünk kell az utókor számára.

Az amerikai író, Rick Riordan egyike azoknak, akik magukra vállalták a mitológia fenntartásának szerepét, s érdeklődéséből nagyszerű munkák születtek, melyek akár megkedveltethetik a görög és a római mítoszokat a fiatal olvasókkal. Szakképzett tanár és író lévén könyvei felkeltik a fiatal olvasók figyelmét, valamint a témában való jártassága megfelelő útmutatót biztosít jövőbeni olvasói számára. Könyveinek nyelve egyszerű, könnyed s így határozottan jó kellékei lehetne az antik irodalom oktatásának. Olvasva, a diákok humorosan és szórakoztató módon ismerkedhetnek meg az antik világ egyik nagy kincsével, a mitológiával.

A szakdolgozat során három hipotézis került felállításra. Az a feltételezés, miszerint azoknak a diákoknak, akik megismerkednek az antik irodalommal, tetszenek a kor mítoszai és művei beigazolódt, mivel a kutatás eredményeit összevetve pozitív válaszok érkeztek az antik művek értelmezése során. A második hipotézis, amely arra tér ki, hogy a diákoknak kisebb nehézséget okoz az antik szövegek értelmezése szintén nem alaptalan, mivel a kutatás eredményei alapján a diákok jobban megértették az amerikai író által írt sorokat, mint a Homérosz általiakat. S végül a harmadik feltevés, amely szerint az antik téma egy mai ifjúsági regénybe szöve alkalmas arra, hogy felkeltse az olvasók érdeklődését a téma iránt szintén beigazolódt, mivel a kérdőív azon szakaszára, amely a művek szórakoztató mivoltát mérte fel, erősen pozitív válaszok érkeztek a kortárs könyvsorozat részleteire. A kérdőívben egyaránt megtalálhatóak Homérosz eposzainak, az *Iliász* és az *Odüsszeia*, szakaszai, valamint Rick Riordan: *Az Olimposz Hősei* című könyvsorozat öt könyvének részletei.

Az eredmények alapján csekély számban, de a diákoknak jobban tetszettek az amerikai író által írt feldolgozások, amelynek oka lehet, hogy az író gyerekekre specializálódott és ezért könnyed, egyszerű nyelvezetet és nyelvtani struktúrát használ, amely elősegíti a történetek megértését. Amennyiben a diákok megismerkednének Rick Riordan mitológiai feldolgoásaival könnyebben megjegyeznék a különböző mítoszokat és jelentésüket és akár tanulságaikat is könnyedén beintegrálnák az életükbe.

Összességében elmondható, hogy az antik témát tartalmazó művek érdekesek és szórakoztatóak a mai generációk számára is. A XXI. században is vannak olyan szerzők, bölcsészek, akik fontosnak tartják az ókorból fennmaradt emlékek megőrzését és üzenetüknek továbbadását a fiatal nemzedéknek, hogy az ókor kultúrájának gyümölcse a jövőben is gyönyörködtethessen.

IRODALOMJEGYZÉK

Adamik Tamás 2009: *Római irodalom. A kezdetektől a Nyugatrómai Birodalom bukásáig*. Pozsony: Kalligram Kiadó

Arisztotelész 1974: *Poétika* (Fordította Sarkady János). Budapest: Magyar Helikon: Európa

Babits Mihály 1959: *Az Európai irodalom története*. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt.

Balogh Klaudia évfolyammunka 2020: *Rick Riordan: Percy Jackson és az Olimposziak című sorozatának antik mitológiai alapjai*. Beregszász.

Balogh Klaudia évfolyammunka 2021: *Rick Riordan Percy Jackson és az olimposziak sorozat felhasználásának lehetőségei az általános iskolai oktatásban*. Beregszász.

Bernát Anikó-Hudácskó Szilvia 2020: *Könyv olvasási és könyvvásárlási szokások, 2020*. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt

Bryan P. Reardon 1989: *Collected Ancient Greek Novels*. Berkeley: University of California Press.

Carl J. Richard 2009: *The Golden Age of the Classics in America*. Cambridge: Harvard University Press.

Debreceni Anikó 2014: *Integrált irodalom (magyar és világirodalom). Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 6. osztálya számára*. Lviv: Szvit.

Debreceni Anikó 2015: *Integrált irodalom (magyar és világirodalom). Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 7. osztálya számára*. Lviv: Szvit.

Debreceni Anikó 2018: *Integrált irodalom (magyar és világirodalom). Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 5. osztálya számára*. Lviv: Szvit.

Devecseri Gábor 1980: *Antik tanulmányok I. Kalauz Homéroszhoz*. Budapest: Magvető Könyvkiadó.

Erdős Attila-Lak Ágnes Rozina 2019: *Olvadási szokások a PIRLS-eredmények tükrében*. Budapest: Oktatási hivatal.

Falus Róbert 1976: *Az antik világ irodalmi*. Budapest: Gondolat Kiadó.

John Bagnell Bury 1937: *A History of Greece to the Death of Alexander the Great*. New York: Modern Library

M.A.R. Habib 2005: *A History of Literary Criticism and Theory: From Plato to the Present*. Hoboken: Wiley-Blackwell.

Pál József 2005: *Világirodalom*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Publius Ovidius Naso 1982: *Átváltozások* (Fordította Devecseri Gábor). Budapest: Európa

Rick Riordan 2008b: *Percy Jackson és az Olimposziak – A villámtolvaj*. Szeged: Könyvmolyképző Kiadó.

Rick Riordan 2014: *Az Olimposz Hősei – Az elveszett hős*. Szeged: Könyvmolyképző Kiadó.

Sir John Edwin Sandys 1921: *A History of Classical Scholarship; Volume One: From the Sixth Century B.C. to the End of the Middle Ages (3 ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Szávai Ilona 2010: *Olvasni jó! - Tanulmányok az olvasás fontosságáról*. Budapest: Pont Kiadó.

Szerb Antal 1941a: *A világirodalom története (I. kötet)*. Budapest: Révai Kiadó.

Szerb Antal 1941b: *A világirodalom története (II. kötet)*. Budapest: Révai kiadó.

Trencsényi-Waldapfel Imre 1976: *Görög regék*. Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó

Trencsényi-Waldapfel Imre 1983: *Mitológia*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Zsinka László 2012: *A kereszténység és az antikvitás, mint az európai iskolai műveltség két alapvető tényezője*. Budapest: Corvinus Egyetem.

B.I. Пащенко-Н. І. Пащенко 2001: *Антична Література. Підручник для студентів вищих навчальних закладів*. Kijev: Lebigny.

Internetes források

„Children’s Choice Book Awards Winners Announced!”. Children’s Book Council. 2011. <https://web.archive.org/web/20110929211939/http://www.cbcbooks.org/sub-news.php?id=102> (Letöltve: 2022.03.25.)

„Classical Antiquity.” Renaissance: An Encyclopedia for Students. Encyclopedia.com: <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/classical-antiquity> (Letöltve: 2022.03.24.)

Interview with Rick Riordan by Hyperion Books for Children 2007. Link: <https://rickriordan.com/content/uploads/2016/04/rick-riordan-bio-sheet.pdf> (Letöltve: 2022.03.25.)

Kevin Burton Smith 2021: Shmaus Award Winners. The Private Eye Writers of America. http://www.privateeyewriters.com/shamus_winners.html (Letöltve: 2022.03.25.)

Mystery Writers of America. Best Paperback Original. <https://edgarawards.com/category-list-best-paperback-original/> (Letöltve 2022.03.25.)

Osztovits Szabolcs 2003a: *Kulturális Enciklopédia – A barokk*. Link: <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Barokk-vilag.htm> (Letöltve 2022.03.24.)

Osztovits Szabolcs 2003b: *Kulturális Enciklopédia – Klasszicizmus*. Link: <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Klasszicizmus-vilag.htm> (Letöltve 2022.03.24.)

Osztovits Szabolcs 2003c: *Kulturális Enciklopédia – A posztmodern*. Link: <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Posztmodern.htm> (Letöltve 2022.03.24.)

Pierre Remiet 2000: Department of Medieval Art and The Cloisters. “Classical Antiquity in the Middle Ages.” In *Heilbrunn Timeline of Art History*. New York: The Metropolitan Museum of Art. http://www.metmuseum.org/toah/hd/anti/hd_anti.htm (Letöltve: 2022.03.24.)

Rick Riordan 2008a: Two days in the Bay Area. <https://rickriordan.com/2008/05/two-days-in-the-bay-area/> (Letöltve: 2022.03.25.)

Rick Riordan 2013: Update from Athena House. <https://rickriordan.com/2013/06/update-from-athena-house/> (Letöltve: 2022.03.25.)

Sally Lodge 2011: *First Printing of Three Million for New Percy Jackson Book*. Publishers Weekly. <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-book-news/article/48404-first-printing-of-three-million-for-new-percy-jackson-book.html> (Letöltve: 2022.03.25.)

РЕЗЮМЕ

Люди досі стурбовані тим, що було колись, яким було життя давним-давно, про що свідчать розкопки, результатом яких є дослідження стародавніх скарбів. Ці скарби, особливо збережені письмові спогади, дають відповідь на питання європейської культури. Подібно до того, як Гомер імовірно написав два епоси, засновані на грецькій міфології в стародавні часи, або як Вергілій написав свій твір на римській основі, так і сьогодні є твори, які відновлюють пам'ять про епоху, яку ми повинні зберегти.

Американський письменник Рік Ріордан є одним із тих, хто взяв на себе роль підтримки міфології, і він створив чудові твори, які навіть можуть зацікавити молодих читачів для прочитання грецьких та римських міфів. Мова його книг проста, легка, і тому, безперечно, могла б стати хорошим допоміжним матеріалом для викладання стародавньої літератури.

Під час написання дипломної роботи було висунуто три гіпотези. Припущення про те, що предмет античності є темою XXI століття, який присутній також у світовій літературі, оскільки досі існує багато переробок як і старовинних творів, так і міфів. Друга і третя гіпотези підтверджуються дослідженнями, результати яких переконливо свідчать про те, що антична тема досі залишається актуальною та цікавою серед старшокласників, які дали позитивні відповіді на запитання. Анкета містить уривки з «Іліади» та «Одіссеї» Гомера, а також деталі з п'яти книг серії «Герої Олімпу» Ріка Ріордана.

За результатами невелика кількість учнів віддала перевагу переробкам, написаним американським письменником, що, можливо, пов'язано з тим, що письменник пише дітям і тому використовує легку, просту мову та граматичну структуру, яка допомагає їм зрозуміти оповідання.

Загалом, спадщина античності зберігається і сьогодні. У XXI столітті також є автори та філософи, які вважають важливим зберегти спогади та послання з давніх часів і передати їх молодому поколінню, щоб у майбутньому можна було насолоджуватися плодами культури античності.

MELLÉKLET

Tisztelt Kitöltők! A nevem Balogh Klaudia, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola levelező tagozatos végzős magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. A kérdőív kitöltésével hozzájárulnak szakdolgozatom elvégzéséhez, amelynek témája „Az antik téma időszerűsége egy 21. századi ifjúsági regénysorozatban. Rick Riordan: Az Olimposz Hősei című sorozata tükrében”. A kérdőív teljes mértékben anonim, tehát névtelen. Előre is köszönöm a segítségüket!

*Kötelező

1. Nemed *

- Fiú
- Lány

2. Hány éves vagy? *

- 10-11
- 12-13

3. Szoktál olvasni? *

- Igen
- Nem

4. Elolvasod a kötelező olvasmányokat? *

- Igen
- Nem
- Nem mindet

5. Szoktál olyan könyveket olvasni, amik nem részei az iskolai tananyagnak? *

- Igen
- Nem

6. Ha igen, milyeneket?

Értem!

Egytől ötig (1-5) pontozd kérlek, mennyire érthetőek az alábbi részletek, ahol 1- egyáltalán nem, 5 - teljesen igen.

1. „– Te aztán bátor vagy, félisten – kezdte. – Árész a görög alakom. De ezeknek a követőknek, Róma gyermekeinek, Mars vagyok. A birodalom támogatója, Romulus és Rémus mennyei atyja.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

2. „-Ki vagy? - kérdezte. A férfi rászzegezte fekete szemét. - Kekropsz, Athén első és örökös királya. Legyetek üdvözölve a városomban! Kuglófot is hoztam - tartotta fel a lefedett tálat. - Ez valami trükk? - pillantott barátaira Piper. - Gondolom - felelte Annabeth. - De legalább hozott sütit. Üdv a fedélzeten!” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

3. „Aiolie szigetére kerültünk ekkoron; ott él Aiolosz Hippotadész, aki kedves az égilakóknak; úszó szép sziget ez; rézfal kanyarog körülötte végig, büszke szilárd, s a kopár szirt fut föl az égre.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

4. „De az igazi látványosság mégis felettük volt. Fél kilométeres magasságban egy bíbor fényvel ragyogó szikla lebegett. Nehéz volt megbecsülni a nagyságát. De Leo úgy látta, legalább olyan széles és magas, mint egy footballstadion. Az oldalán, az éles sziklák közt barlangok sötétlettek, időnként szél süvöltött ki belőlük, olyan hangon, mint egy orgonasíp. A szikla tetején álló erődöt bronzfalak védték.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

5. „Ó, miatyánk, Kronidész, fejedelmek legmagasabbja, őt nagyonis méltó végzet terítette a földre; bárcsak más is ekép pusztulna, ki így cselekednék; csakhogy a bölcs Odüsszeuszért tépi a szívem a bánat, messze szeretteitől aki búban túri a sok kint, hullámvert szigeten, hol a tenger köldöke fekszik. Erdővel borított sziget, istennő a lakója, lánya a fondorlelkű Atlasznak, ki a tenger minden mélységét jól ismeri, tartja a roppant oszlopokat, mik a földet, eget széttartva merednek. Ennek a lánya nem engedi most a szegényt, a jajongót, s bűvöli folyton lágy, hízelgő hangu szavakkal, hogy többé Ithakára ne gondoljon; de Odüsszeusz otthona fölszaladó füstjét bár, látni akarja s halni kíván...” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

6. „- Milyen átokról beszéltél? - kockáztatta meg a kérdést a fiú. A lány megmozgatta ujjait, mintha be akarná melegíteni őket, mielőtt megfojtja velük Leót. - Nem hagyhatom el Ogügié szigetét. Az apám, Atlasz, az istenek ellen harcolt, és én támogattam őt... - Megértem, ha dühös vagy, és nem akartál új félistent látni a szigeten, miután Percy dobott...- És nem ő volt az első! - morogta a nimfa. - Előtte Drake dobott, a kalóz. Előtte meg az a disznó Odüsszeusz. Mindig ugyanaz volt a forgatókönyv. Az istenek a legnagyobb hősöket küldték ide, akikbe menthetetlenül és fülig... - Szerelmes lettél, aztán leléptek. A lány szája megremegett. - Ez a híres átok.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

7. „Ott láttam Mínósz, Kronidész ragyogó fiasarját: tartva arany jogarát, holtak közt tette a törvényt trónján; s ők döntő szavait kérték a királynak, ülve meg állva körül, Hádész tágas kapujában.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

8. „Igen. Elviselhetetlen szégyen nehezedett rám. Miután a fiam megszületett, és bezárták a Labirintusba, Mínósz levegőnek nézett. Szerinte leromboltam a hírnevét! Tudod, mi lett Mínósszal? Tudod, hogyan bűnhődött? Megjutalmazták! Ő lett a halottak bírása az Alvilágban. A posztot nem mástól kapta, mint az apádtól, Hádésztól!” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

9. „- Róma végnapjára készülnek - vigyorgott Phorküsz. - Ez is az anyám egyik hülye ötlete volt. Bronzedényben tartanak fogva valakit. - Az isten Frankhez fordult: - Te Arész gyereke vagy, mi? kiszagoltam. Az ikrek az apádat is hasonlóképpen tartották fogva egyszer. - Mars fia - javította ki Frank. - Az apámat is elfogták, és bronzedénybe rakták? Ez volt a másik hülye húzásuk. Mert hogyan mutogassák a foglyukat egy bronzedényben?” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

10. „Túrt Árész, mikor őt Ótosz s az erős Ephialtész, két fiusarja Alóeusznak, lekötözte keményen. Érc-korsóba kötözve tizenhárom havon át volt: és tán még odavész Árész, ki mohó a csatán, ha mostohaanyjuk, a szépséges-szép Éeriboia nem szól Hermésznek, ki utána kilopta nagy Árész, már miután a kemény kötelék kínozza sokáig.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen igen

Hogy tetszik?

Pontozd, kérlek, 1-től 5-ig, mennyire tetszenek az alábbi részletek!

1. „- Ha jól sejtem, tudnom kellene, ki volt Pelopsz. - Herceg volt, és egy kocsiversenyen nyerte a feleségét. Állítólag ennek tiszteletére indította el az olimpiai játékokat. - Milyen romantikus! - szipogott Hazel. - „De szép feleséged van, Pelopsz!” „Kösz. Egy kocsiversenyen nyertem.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

2. „- Nézze, Győzelem néni... - szólt közbe kényszeredett mosollyal Percy. - Nem akarjuk megzavarni a tombolásban. Beszélje meg a dolgot magamagával, mi addig elugrunk nagyobb fegyverekért meg egy kis nyugtatóért.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

3. „Jaj nekem, újra miért gomolyognak a fürtös akhájok hátra a gályákhoz, rémülten vissza a síkról? Isteneink lelkem bús gondját csak be ne váltsák, melyről nékem anyám szólt egykor, mondva, hogy én mégélni fogok, mikor ez, legjobbjá a műrmidonoknak trójaiak keze által majd elhagyja a napfényt.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

4. „Ott láttam Mínósz, Kronidész ragyogó fiusarját: tartva arany jogarát, holtak közt tette a törvényt trónján; s ők döntő szavait kérték a királynak, ülve meg állva körül, Hádész tágas kapujában.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

5. „- Jól hangzik ez a reggeli! Hatalmas adag rántottát, palacsintát és sült rénszarvaskolbászt rendeltek, bár Percy egy kissé aggódott: – Szerintetek nem gáz, hogy megesszük Rudolfot? – Én Pompásat és Villámot is simán befalnám, éhes vagyok! – vágott vissza Frank. A reggeli pompás volt. Percy nem látott még embert, aki Frank-mennyiségűt evett volna. A cuiki, piros orrú rénszarvasnak esélye sem volt.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

6. „Férfiuról szólj nékem, Múzsá, ki sokféle bolygotts hosszan hányódott, földülőlván szentfalu Tróját, sok nép városait, s eszejárását kitanulta, s tengeren is sok erős gyötrelmet túrt a szívében, menteni vágyva saját lelkét, társak hazatértét.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

7. „Elrohant Mrs. O’Leary előtt, aki egy vergődő gorgóval a szájában érdeklődve feltekintett. -Jól vagyok - kiáltotta futtában Percy, nyomában egy üvöltő vérszomjas óriással.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

8. „Leo e pillanatban mindössze annyit kívánt, hogy a sárkány bárcsak ne a budikra zuhant volna... De persze a rengeteg hely közül éppen a Toi-Toi mobilvécéket választotta. A gyárudvaron vagy tizenkettő sorakozott belőlük és Festus mindet kilapította.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

9. „Hedge edző úgy ugrált, mint egy hegyi kecske, és úgy biztatta őket, mint az iskolai versenyeken: - Gyerünk, Valdez! Csipkedd magad! Nóta indul! „Van nekem egy kedvesem...” - Nóta állj! - csattant fel Thália.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

10. „Hát aki megmenekült meredek vészből, valamennyi otthon volt, túl háborun és a vizek veszedelmén; őt egyedül, hitvesre, hazára hiába sovárgót tartóztatta Kalüpszó nimfa, az isteni úrnő barlang öblös ölén, mivel áhította urául.” *

Egyáltalán nem 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen szórakoztató

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011136546

Дата перевірки:
10.05.2022 23:38:54 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
11.05.2022 19:21:24 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Balogh Klaudia_Magyar_Szakdolgozat_2022

Кількість сторінок: 51 Кількість слів: 15333 Кількість символів: 109548 Розмір файлу: 614.43 KB ID файлу: 1011033704

5.62% Схожість

Найбільша схожість: 1.63% з Інтернет-джерелом (<https://mek.oszk.hu/00400/00408/00408.pdf>)

4.46% Джерела з Інтернету 111 ..... Сторінка 53

1.21% Джерела з Бібліотеки 106 ..... Сторінка 54

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел